

KAITSCHE KODU

No 23 1936

Hind 30 s.

ROSMANN

Oma lugupeetud
tarvitajaskonnale

moodsaid kleidi- ja mantliriideid,
elastilist interlokk-trikoo pesu,
Cotton villaseid ja siidsukki,
plateeritud (kahekordseid, pealt siid
— seest floor) sukki „ILMATAR“
soovitab

A/S. OSKAR KILGAS

vabrik Tallinnas

N. Vene õmblusmasinad
„UNION“

võistlevad kvaliteedilt maailma parimatega

Hinnalt kõigist Eesti turul olevatest
õmblusmasinatest 30–40% odavamad

Müügil üle Eesti

Esindaja

M. Narits & Ko.

Tallinn, Niguliste 14, telefon 446-68

EESTI KIVIÕLI A/Ü.

S U U R I M
Õ L I T Õ Ö S T U S
E E S T I S

JUHATUS JA MÜÜGIOSAKOND:
Tallinn, Pärnu mnt. 10.

Kõnetr.:
465-56, 463-05, 462-04, 464-50

TEHASED JA KAEVANDUS:
Kiviõli jaam. Kõnetr. Sonda 15

SAADUSED:

Kütteõli. Immutusõli. Bituumen. „Kresolaat“ (Fenolaat). „Karbestoleum“. Katuselakk „Kivitõrv-Ekstra“. Puhas põlevkivikatuselakk. Mootornafta. Tolmuõli „Estolmit“. Viljapuu-karbolineum „Estoleum“. Auto- ja aviobensiin „Estolin“.

TARVITAGE JA NÕUDKE
KÕIKJALT EESTI KIVI-
ÕLI A.-Ü. SAADUSI.

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja: kolonel J. Maide
telefon 451-94.

Tegev toimetaja: kapten A. Truuvvere
telefon ametis kv. 156-a,
kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap.
Kasutöö arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaatmiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00—12.00.

*

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.
Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/3 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad: 4 üks lehekülge teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti äärel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sisemised 60 kr.

Nr. 23

1936

SISUKORD:

A. Hinnom: Latviija aastapäeva puhul.

E. Jalak: Ühendatud Poola.

A. H.: Nõukogude Vene tänapäev.

A. Balder: Kl. õppetegevuse lähemaid ülesandeid.

H. Tombach: Lennusport Lätis.

J. Klaar: Kl. mereüksuste pealike kursused.

E. Oskar: Kodutütarde suvisest tegevusest.

J. Akurater: Ideed. Katkend novellist.

— Kl. 1935/36. aasta eelarve täitmise aruanne.

KARUSNAHA-
V A B R I K

VENNAD

A. & R. HOFF

VILJANDIS,

JAAMA T. 8, TELEF. 132

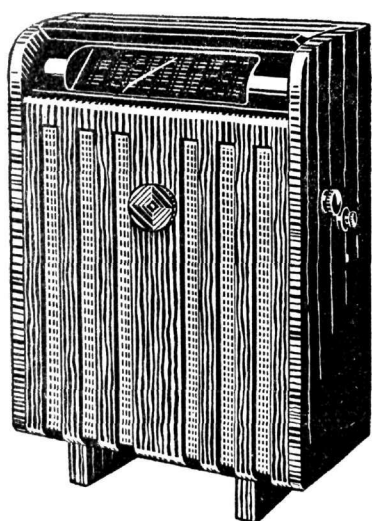
PEALADU

TALLINN,

VENE T. 13

TELEF. 432-09

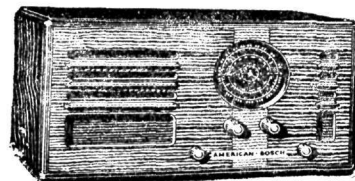
MÜÜK AINULT
SUUREL ARVUL

Meie ei müü ainult sellaseid luksusaparaate nagu näete vasakul

Oleme täiendanud oma laos suure valikuga odavahinnaliste, väga ökonomsete ja võimeliste aparaatidega.

Keegi ei vaja häbi tunda 150-kroonisest aparaadist, mis kulutab 1 snt. eest voolu tunnis, võtab vastu laitmatult 100 jaama, on nägusast kastis suure ülevaatliku skaalaga jne.

Tutvuge nende uute aparaatidega meie äris!

A.-S. TORMOLEN & KO

Tallinn, Raekoja pl. 17. Telefon 428-06

Eestimaa õlikonsortsium

Sillamäe

Esimene bensiinitehas Eestis

Kütteõli

Imbutusõli

Kodumaa bensiin „**Baltolin**”

Bensiinijaamad Tallinnas:

1. Veneturg, Kalevi aia vastas, tel. 315-77
2. Balti jaama vastas

Kontor: V. Karja t. 1—4

Latitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 23

Tallinnas, teisipäeval, 17. novembril 1936

XII aastakäik

Latvia aastapäeva puhul

Meie naaber ja liitlane Läti pühitseb homme, 18. novembril, oma iseseisvuse aastapäeva. Seda päeva pühitseme ka meie ja rõõmustame koos läti rahvaga nende püha puhul. Oleme ju aastasadu, -tuhandeid käinud ühist eluteed. Meie saatused, mured ja rõõmud on olnud nii sarnased. Oleme kannatanud ühist survet, ühisel jõupingutusel oleme veriseis heitluses kätte võidelnud oma iseseisvuse. Ka edaspidine elu käib paljuski ühist teed ja kuna meid ähvardavad ühed ja samad ohud, siis on loomulik, et meie riigimehed on leidnud ühise keele ja suuna meie välispoliitilistes küsimustes.

Oleme loonud liidu, sõjalise kaitseliidu, kus ühiselt astume meid ähvardava ohu vastu. Võib täie õigusega ütelda, et ei ole praegu maailmas teist nii kindlat ja püsivat liitu ega nii kooskõlastatud ühistööd kui Eesti ja Läti vahel.

Eesti-Lätiliit on see keskpunkt, mille ümber kahtlemata koonduvad teised Läänemere maade riigid, et säilitada rahu ja oma maa-alade puutumatust.

Oli ju isegi kord kõne all säärase liidu

loomine, kuid see nurjus. Ei olnud veel kõik riigimehed suure ettenägelikkusega. Tänapäeva

pisiküsimused ei lubanud neid liituda selle suure ideega — kuid ega suured asjad sünni kergesti, ja kui pealegi tol momendil ei olnud silmaga nähtavat ja käega katsutavat hädaohu ega vajadust. Kuid mõte on pandud liikuma. Sellase liidu süda elab ja tugevneb päev-päevalt ja küll kord jõutakse ka ühise Läänemere maade liiduni. Seniks aga arendame kumbki omal pool vastastikust lugupidamist ja üksteisest arusaamist ja üksteise tööde ja püüete hindamist. Oleme küll keele poolest kaks eri rassi, kuid lubatagu tähendada, et omame siiski kaunis suure veresuguluse.

Elades aastatuhandeid, -sadasid kõrvuti on veresegunemine kas abiellumiste teel või vastastikku väiksemate üksuste ühtesulamine teisega annud tõhusa hulga veresugulust. Mõlemad pooled on elu-

jõulised, tugevad ja edasipüüdlikud. See suguluse kasvamine soodustab mõlema rahva üksteise mõistmist ja üksteisest arusaamist. Üksteise mõistmine on tervitatav nähtus, mida tuleb veel mõlemalt poolt soodustada ja ergutada.

Dr. K. ULMANIS, Latvia president

Lühikese iseseisvuse ajaga on Läti riiki toime tulnud imekspandava ülesehitustööga. Maailmasõda muutis Läti aast suurema osa söödiks ja ahervarte kuhilaiks. Nüüd ei leidu enam jälgegi sellest suurest purustamise ajastust. Kõik on virgad ja usinad naabrid üles ehitatud ja see ülesehitustöö kestab edasi järjest suurenevas tempos.

Eriliselt tuleb alla kriipsutada praeguse presidendi dr. Karlis Ulmanise suurt ülesehitavat tööd, kes suure ettenägija riigimehena 1934. aastal lõpetas poliitiliste parteide omakasupüüdliku tegevuse ja juhtis kogu rahva loova jõu ja tahte ülesehitavale tööle. Juba paari aastaga on saavutatud erakordseid tulemusi.

Läti rahva võitlus oma õiguste eest on kestnud aastaid. Selle algus küünib möödunud sajandi keskpaika. Seda ajajärku peaks nimetama Läti ärkamisajaks. Selle ajastu silmapaistvaim kujud on Krišjānis Valdemāris. Ka meie selle ajastu suurim poliitiline juht C. R. Jakobson töötas siis koos K. Valdemārisega. Neil mõlemal oli ühine ideoloogia ja nõuded. Läti selleaegsed tegelased nõudsid samuti, et Läti ja Eesti rahvuslikud maa-alad ühendataks üheks administratsiooniliseks tervikuks — pealinnadega Riia ja Tallinn. Kuid Vene rõhuv poliitika, ägedalt toetatuna baltlaste valitsevast kihist, ei võimaldanud seda. Kulus kümneid aastaid, kui nende unistus täitus, kuid see täitumine ületab nende tookordsed unistused.

Surve isegi kasvas veel. Mõlemad rahvad ägasid selle all, kuid ei kaotanud meelt ja lootust.

1905. a. revolutsioon tõi uusi tuuli, ehkki ajutisi, seda enam aga kasvas vaim. Nii nõudsid Läti 1905. a. revolutsiooni eestvõitlejad Vene riigi jagunemist osariikidesse täielise autonoomia alusel, nii pidid autonoomia endale nõudma lätlased, poolakad, eestlased jne.

Ka see nõue ja hüüd sumbutatakse verise ja halastamata reaktsiooni läbi, kuid idee ja püüded kasvavad edasi. Majanduslik edu oli selle vastu suur, mis ei jätnud oma mõju avaldamata hariduslikule ja kultuurilisele tasapinnale, mis omakord veel enam soodustas rahvuslikku tõusu ja iseteadvust.

1914. aastal algav maailmasõda tõi Läti-le eriti raskeid katsumisaegu. Peagi langes osa Läti aast saksa sõjavägede kätte. Kuigi läti rahval tuli kanda suuri majanduslikke ohvreid, tõi sõda neile poliitiliselt suurt tulu. Lagunev vene vägi muutus kõlbmatuks ja lätlased löid oma rahvuslikud polgud, alul küll pataljonid, mis hiljem polkudeks ümber korraldati. Need polgud olid Vene põhjarindel ees-

kujulikemad väeosad. Nende edukas sõjaline tegevus võimaldas ka Läti rahvajuhtidele esitada suuremaid nõudmisi Vene valitsusele ja neil nõudeil oli edu, sest juba 1916. aastal asus Vene valitsus Läti autonoomia kava väljatöötamisele.

Ükskõik missugune ka oleks saatuse tee olnud, Läti oleks maailmasõjast välja tulnud autonoomse riigina.

Ka Eesti kohta töötati siis välja reforme, kuid veidi teisel alusel.

Ka siin töötasid Eesti ja Läti saadikud Vene duumas käsikäes, nagu dr. J. Raamot J. Zālits ja J. Goldmanis.

1917. a. Vene revolutsioon aga võimaldas autonoomia nõudmisi viia veel laialdasemale alusele, kuid lätlaste õnnetuseks oli ju suur osa Lätimaast vaenlase võimuses, mis takistas ühise rahvusliku esinduse moodustamist, nagu seda oli Eesti Maapäev, mis moodustati 30. märtsil 1917, millal ka Vene ajutine valitsus kinnitas määrused Eestimaa omavalitsuse kohta.

Seega poolsada aastat hiljem täitusid K. Valdemārise ja C. R. Jakobsoni kavad...

Märtsi lõpul samal aastal pidas Liivimaa Läti maanõukogu Valmieras koosoleku ja aprilli algul Kuramaa sõjapõgenikest moodustatud maapäev oma koosoleku, kus nõuti Läti autonoomse riigi loomist.

Maikuu esitasid Riia seltskondlikud organisatsioonid, Läti kütipolkude esindajad, Riia linnapea jne. Vene siseministeeriumile nõudmise, et ka Lätis pandaks maksma samasugune omavalitsuslik kord nagu see oli maksev juba Eestis.

Vene ajutine valitsus hakkas aga juba Eestile antud omavalitsuslikku korraldust tagasi kiskuma ja tahtis panna maksma mõlemas mais uue korralduse, sarnase Vene semstvo omavalitsusele.

Sellele kavale astusid kummagi maa esindajad — Jaan Poska, Jüri Vilms, Janis Čakste ja Zigfrieds Meierovics — energiliselt ja üksmeelselt vastu ja saavutasid võidu. Vene ajutine valitsus andis siis ka Lätile maanõukogud, kuid eriliselt Liivimaale ja eriliselt Kuramaale, aga Latgallia ühendamine ei õnnestunud. Liivimaa seaduslik Lätimaa nõukogu pidi aga oma istungid pidama Valgas, sest vahepeal olid sakslased vallutanud Riia. Selle maanõukogu otsuse kohaselt astus 16.—19. nov. 1917 Valgas Läti rahva esindus kokku ja kuulutas enese Läti kõrgeimaks asutuseks — Nacionālā Padome'ks.

18. novembril 1917. aastal otsustas Nacionālā Padome teatada välisriikidele, et

Liivimaast, Kuramaast ja Latgalliast koosnev Lät on autonoomne riik, kelle välissuhted ja sisemise korra määrab tema asutav kogu ja rahvahääletus. Ka moodustati rahvusnõukogu (Nacionālā Padome) juhatus, mis jagunes välis-, rahandus-, põllutöö-, haridus-, valimis- ja teist. osakondadeks prof. V. Zāmuelsi juhatusel.

15.—18. jaan. 1918 pidas rahvusnõukogu Peterburis teise ja tähtsaima koosoleku, kus otsustati lõplikult Venest lahti lüüa ja kuulutada end suveräänseks riigiks. Ka lükati tagasi poolametlik kutse tulla Bresti rahukonverentsile.

1918. a. juunis pidas rahvusnõukogu koosoleku veel Peterburis, ehkki „põranda all“, ja otsustas: läkitada Z. Meierovics Inglismaale Lāti huve kaitsma ja nõutama Lätile de jure ja de facto tunnustamist. Ka välismaal töötasid neil ärevail aegadel nii Lāti kui ka Eesti esindajad käsikäes.

11. novembril 1918 tunnustas Inglismaa ka Lätit de facto. Prantsusmaa oma saadiku Noulens'i kaudu oli juba 22. I 18 teatanud, et Prantsusmaa ei või loobuda heaks kiitmast Lāti püüdeid, ja peab seda meeles, kui jõuab kätte lõpliku ja heakstegeva rahu tund, ja seda dokumenti võib lugeda ka „de facto“ tunnistamiseks.

Okupatsioon oli lagunemas, kuid siiski valimisi ei saadud pidada ja Lätil puudus valitud rahva esindus. Siis otsustas rahvusnõukogu, kes oli enam ametihuviliste esindus (N. P.), kutsuda, viimaste valimiste tagajärgi silmas pidades, poliitiliste parteide esindajad kokku. Nii loodi esimene Lāti parlament, mis võttis endale nimeks riiginõukogu (Tautas Padome), kus oli põllumehi 13, radikaaldemokraate 10, kuuel vähemal erakonnal kokku 16 esindajat.

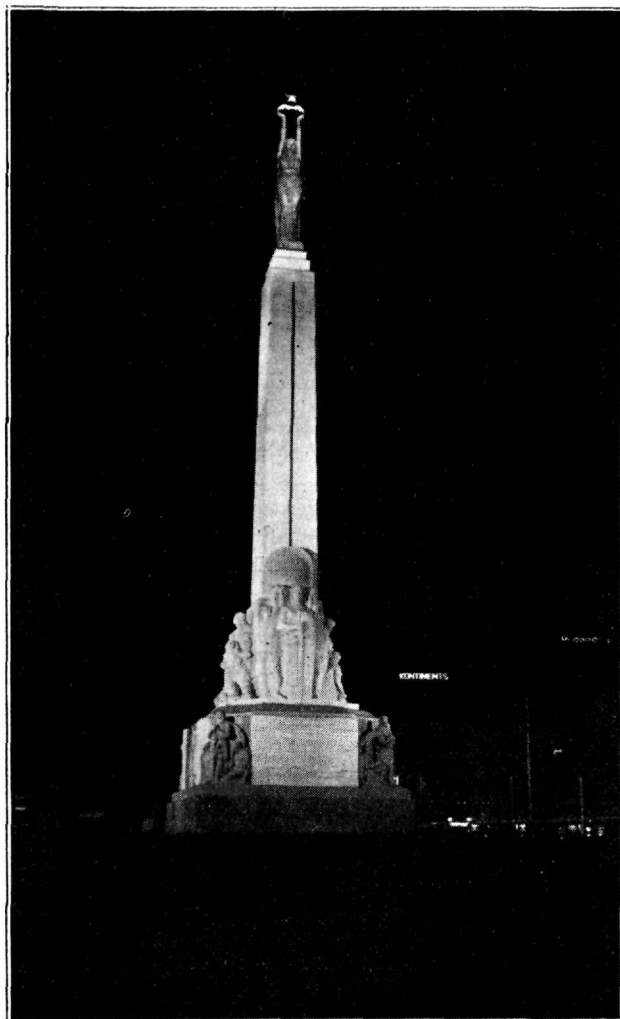
Tautas Padome astus Riias 17. nov. kokku ja kuulutas Lāti iseseisvaks, demokraatlikuks, rippumatuks vabariigiks, kes astub Rahvasteliidu liikmeks.

18. nov. loodi ajutine valitsus, kus peaministriks oli praegune president ja juht Kārlis Ulmanis. Ka teatati avalikult rahvale rahvusteaatris iseseisva vabariigi loomisest.

27. mail 1920 Lāti asutav kogu kinnitas veel omakorda selle otsuse.

26. jaanuaril 1921 tunnustati nii Eesti kui ka Lāti de jure ja sama aasta 22. septembril võeti mõlemad sõsarriigid Rahvasteliidu liikmeiks.

Lätil tuli heidelda ja verd valada oma iseseisvuse saavutamiseks samade vaenlas-

Latvia vabadusmälestussammas

tega kui Eestilgi. Need võitlused on käsikäes ja üksteist abistades viidud edukalt võiduka lõpuni.

Nagu ülaltoodust nähtub, on Eesti ja Lāti käsikäes võidelnud oma õiguste eest ärkamisajast alates ja üksteist edukalt toetanud. Nii kaua kui püsib Eesti iseseisvana, niikaua püsib ka Lāti, ja ümberpöörduvalt. Selleks süvenegu ja püsigu Eesti-Lāti sõprus ja liit!

1934. aasta maikuust on Lāti autoritaarne riik eesotsas lugupeetud vana ja kogenud presidendi ja juhi Kārlis Ulmanisega.

*

Lāti ehk Latvia on kolmest Balti riigist pindalalt (65.792 km²) kõige suurem ja rahvaarvult teine (1,9 miljonit elanikku). Administratiivselt jaguneb ta neljaks valitsemise ringkonnaks (apgabals): Vidzeme, Kurzeme, Zungale ja Latgale, mis omakorda jagunevad maakondadeks (aprinki) ja valdadeks.

Lätis on samasugune sugupoolte ebäühtlus kui meilgi. Nii on 1.014.000 naise peale ainult 886.000 meest (1934. a.).

65% inimesi elatab end põllu- ja sellega seoses olevate töodega. 35% on tegev muudel tööaladel (linna-des). Aastane juurekasv on 1000 hinge peale umbes 4,3 hinge. Rahva arv on veidi tihedam kui meil — 1 km² peale tuleb 29 inimest. Pealinnas, Riias, elab ligi 400.000 elanikku. Järgneb Liepāja 60.000 elanikuga. Linnu on 57 ja neist 14 üle 5000 elanikuga. Enamusrahvas, lätlased moodustavad 73,4%. Vähemusrahvustest on venelasi 12,5%, juute 5%, sakslasi 3,7%, poolakaid 3%, leedulasi 1½% ja eestlasi umbes 0,4%. Liivlasi on 1500 hinge ümber, kuid need on lätlastega ühtesulamise ohus.

Usuliselt on pilt samuti kirju: 56% on luterlasi, 24% katoliiklasi, 9% kreeka-katoliiklasi, 5% vene vana-usulisi, 5% juudiusulisi ja veel teisi usulahke.

Üldiselt on rahva haridus kõrgel järjel, kuid Latgallias see on madalam kui Põhja-Lätimaal ja selle tõttu on kirjaoskamatus üldprotsent suurem kui Eestis. Kuid tänu sunduslikule algkoolile on see nähtus vähenemas.

Koolikohustus on korraldatud järgmiselt: esimene kooliaste on üheaastane eelkool (võib ka kodus õppida), siis 6-klassiline põhi- (alg-)kool ja täienduskool. See järk on kõigile sunduslik.

Siis järgneb 5-klassiline gümnaasium, mida leidub kolme tüüpi: humanitaar-, reaali- ja klassiline gümnaasium, mille lõpetamine võimaldab sissepääsu ülikooli.

Peale nende on veel terve rida mitmesuguseid kutsekooli. Kõrgemaid riiklikke õppeasutusi on neli:

Latvia ülikool umbes 8700 üliõpilasega; kunstide akadeemia umbes 210 üliõpilasega; konservatoorium umbes 300 üliõpilasega ja kõrgem sõjakool. Pealeselle tegutseb veel mitu kõrgemat eraõppeasutust.

Vähemusrahvustel on õppus nende emakeeles.

Tulunduses etendab peaosu põllumajandus. Ka Lätis teostati maareform, mis sarnleb umbes Eesti maareformile.

Omades rohkem ja parema mullastikuga põllumaa ja olles ka kliimaliselt paremas seisukorras on Läti Eestist põllumajanduslikus väljaveos ees. Nii veeti 1932. aastal võid 15.630 tonni välja, mis moodustab ¼ põllumajandussaaduste väljaveost ehk ⅓ kogu Läti väljaveost.

Ka Lätis on põllumajandussaadustele soetatud praemiafond, mis kindlustab stabiilsust põllumajanduses.

Tööstus hävitati maailmasõja ajal peaaegu põhjalikult, kuid ta on suutnud sellest raskest hoobist toibuda ja moodustab üle ⅓ kogu väljaveost.

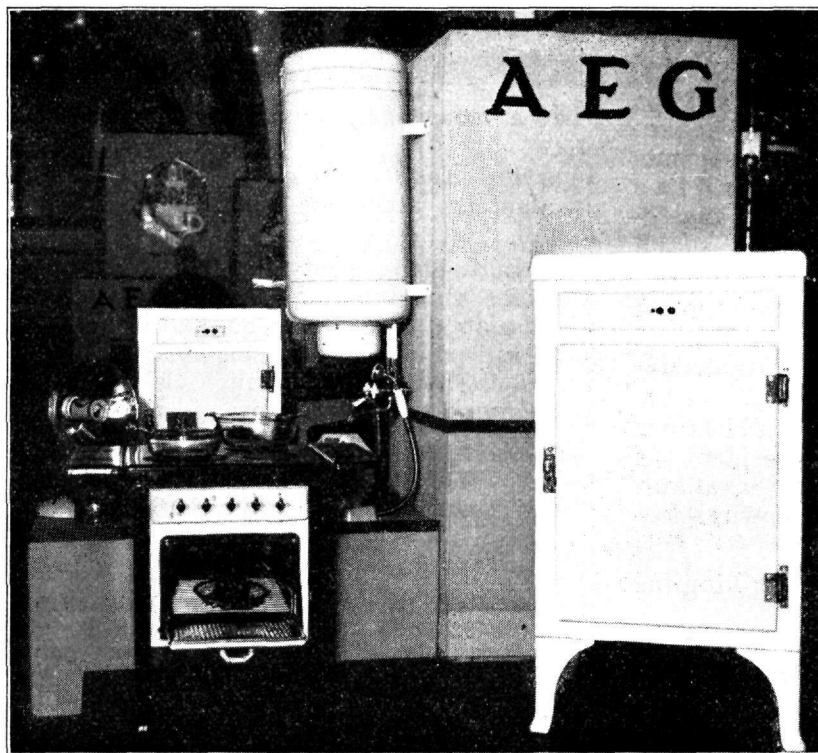
Laevandus on Lätis tähelepanu vääriv. Juba ärkamisaja ajal pöördi sellele tähelepanu. Suure sõja eel oli Läti kaubalaevastiku suurus 127.000 br.-reg-tonni. 1920. aastal oli aga veel järel 11.000 br.-reg-tonni ümber. Ka siin alati uue jõuga ja 11 aastat hiljem oli Läti kaubalaevastiku suurus üle 200.000 reg-tonni, nüüd muidugi märksa rohkem.

Vaimutöö alal on palju silmapaistvaid kirjanikke, kunstnikke, skulptoreid, heliloojaid, arhitekte, näitlejaid jne., jne., keda aga, kahjuks, ruumipuudusel ei ole võimalik üksikult nimetada, sest nii palju on silmapaistvaid esindajaid omal alal.

1922. aastal pühitses Läti ajakirjandus oma 100-aastase kestuse juubelit. Lätis ilmub lehti, millede tiraaž on üle 100.000 eksemplaari.

Kirjanduse alal tõuseb aastane toodang üle 2000 raamatu — see kõik tõestab naabri suurt ja kõrget vaimset tasapinda ja edukust.

A. Hinnom.

Elektriselts A. E. G.
väljapanek elektri-
majapidamise näitusel
Tallinnas

Pildil näha:
külmutuskapp, elektripliit
ja sooja vee boiler

ÜHENDATUD POOLA

Marssal Smigly-Rydz — Poola juht

11. novembril 1918, täpselt 18 aastat tagasi, lõppes suurim verevalamine, mida eales inimsugu on näinud — maailmasõda. See oli küll suurim verevalamine, aga ühtlasi ka suurim puhastus- ja sulatustuli rahvaste ja riikide vahekorradale, vanade riigi- ja võimvormide lõpp, uute valuline sünnitaja.

Seda 11. novembrit, maailma ümbersulatamistähtpäeva, pühitseb Poola vabariik oma uuestisünni tähtpäevana. Mälestavad seda päeva ajaloo suure pööripäevana paljud teisedki rahvad. Nende hulgas ka meie, eestlased.

Miljonid Lääne-Euroopas seisatasid ja seisatavad sel päeval vaikseks leinaks miljonite inimelude järele. Aga Poolale on see päev just rahvuspühaks — oma rahvuse ja iseseisvuse uuestisünni, uuesti ülesehitamise päevaks.

Tänavune 11. november oli Poolale eriti tähistav: **Polonia restituta**, jällepüstitatud Poola, praegune suur ja vastuvaieldamatu juht võttis vastu Poola marssalikepi, mil ei olnud kandjat pärast Poola riigi ülesehitaja ja kõiki poolakaid jälle üheks rahvaks ühendanud marssal Josef Pilsudski surma: Poola sõjavägede kindralinspektor, senine kindral Edward Rydz-Smigly, nimetati marssaliks. Ja ta kannab sellasena Poola marssal Smigly-Rydz'i nime, kuna ta endine varjunim: „Smigly“ on rahva hulgas palju populaarsem.

*

Ärgem hakakem siin refereerima Poola riigi ajalugu, ei enne ega pärastmaailmasõja-aegset. Kuid vajaline on anda pilt sellest, kes on Poolale marssal Edward Smigly-Rydz marssal Josef Pilsudski võimu- ja tööjärglasena.

Poola on suurim riikide hulgas, kes on tekkinud maailmasõja järele, maailmasõja verisest sulatisääsist. Poola on — õigemini — nende hulgas ainuke suurriik, kellenä ta ongi tunnustatud teiste suurriikide poolt.

Uuesti iseseisvateks saavatest rahvastest oli Poola maailmasõja heitluste keerises kannatanud kõige rohkem. Riigigi loomine ja korraldamine oli poolakail raskem ja keerulisem kui ühelgi teisel: ta taasvabastatud territoorium

koosnes kolme erineva suurriigi senistest osadest, kus olid valitsenud erinevad majanduslikud, erinevad poliitilised, erinevad hariduslikud, erinevad seaduseandlikud olud, erinev rahagi. Neid kolme lahkuminevat osa ühendas ainult ühine rahvus ja rahvuslik tahe ning ideaalid. Ning — pea-asi — neid ühendas ühine selle tahte kehastaja, keskendaja ja juhtija — vabastaja marssal Pilsudski. Tema teha jäi suurim ja määravaim osa ülesehitustööst neil raskeil „esimesil päevil“. Kuid veel rohkem:

Maailmasõja vaherahuga 11. nov. 1918. a. ei saanud Poolale nagu ei meilegi veel rahu oma riigi ülesehitamiseks ja tõusuks tapatalgusultvalt tallermaalt. Ei. Lootuses ärganud Poola nõrkusele algas selleaegne maailma vallutamist püüdev Vene enamlus pealetungi Poola vägedele ja territooriumile, paisates oma peajõud just Läände, Poola vastu. Tahtes just siin frondil teostada selleaegse Moskva unistusi — maailmarevolutsiooni võidumarssi üle segadustes tõmbleva Euroopa.

Poola tuli selles heitluses iseenda ja kogu Euroopa eest võitjaks oma suure juhi marssal Pilsudski ja ta tähtsaima ning usalduslikema abilise kindral Rydz-Smigly juhtimisel. Liitlaste selleaegse missiooni juht Poolas lord d'Abernon hindab seda heitlust oma mälestustes järgmiselt:

„Praeguse tsivilisatsiooni ajalugu võib vaevalt näidata tähtsamat sündmust kui lahing Varssavi all a. 1920. Kui Varssavi lahing oleks lõppenud enamlaste võiduga, oleks saanud pöördepunkt Euroopa ajaloos. Veel millalgi pole Poola teened olnud suuremad kui seekord, samuti kui hädaoht Euroopale pole olnud suurem kui seekord.“

Idas võidu saavutanud Poolal tuli võidelda samal ajal aga veel teinegi heitlus. Nimelt läänes — Saksa „irregulaarsete“ vägede vastu, kus varitses samameelne ja -püüdeline rusikas kui see tikkus peale meile lõunast. Poola viis sellegi võitluse võidukale lõpule.

Aga millisena siis pärast kõiki neid maailma- ja vabadussõdade rüüstamisi astus Poola iseseisvate riikide hulka? 87% ta territooriumist oli olnud lahinguplatsideks, osa neist veel mitmekordselt. Oli põletatud maha ligi kaks miljonit elumaja ja avalikku hoonet.

Poola president prof. I. MOSCICKI

Kaks miljonit hektaari põllupinda oli kündmata ja külimate juba aastaid, nii et neil lokkas võsa. 63% kõigist raudteejaamadest oli varemtes, kistud üles terved raudteeliinid. 2400 silda oli lastud õhku, 89% linnadest purustatud veevärgid.

Ja nüüd? Nüüd seisab Poola heakorralise ja tugeva suurriigina teiste seas, ihaldatud sõbrana kõigile. Arenevana kultuuriliselt ja majanduslikult, ja ta suursõnad neil aladel on veel ütlemata, alles ees.

Poola rahvas on elujõulisimaid, kui mitte kõige elujõulisem, kogu Euroopas. Iga aastaga suureneb Poola vabariigi elanike arv poole miljoni võrra — arv, milleni Euroopas, välja arvatud Venemaa, küündis vaid Itaalia. Aga Itaaliaski on märgatav tagasimineku sündivuses, nii et tuleb teha propagandat, Poolas pigem soovitatakse tagasihoidlikkust. Mis ime siis, et sakslased oma rahvaarvu suurendamise propagandat alustades arvutasid, et a. 1960 on Poola ja Saksamaa elanike arvult võrdsed? Mis ime siis, et rahvatiheduse tõusu pärast — kuna Poola on maapinnalt enamuses põllumajandus-, mitte tööstusmaa — Poola nüüd on

üles tõstnud asumaade saamise küsimuse, et sealt saadavate toorainetega toita oma tööstust ja selle miljoneid töölisi.

*

Oma tõusvale seisukorrale ei jõudnud Poola aga järjekindlalt ega ka ilma sisemiste vapustusteta. Temalgi tuli läbi teha oma „Kerenski-aeg“, mis parteiliste sisetülide ja kildkondlike ning lahkukiskuvate hõõrumiste tõttu ähvardas talle saada saatuslikuks. Need olid aastad pärast seda, kui marssal Pilsudski — tüdinenuna politiseerivatest „rahvameestest“ — tõmbus tagasi valitsusest ning selle jõuetust, kisklev-jagavast ümbrusest. Kuni marssal elutses oma mõisakeses „Sulejovki erakuna“ — ja nägi lõpuks, et nii võib Poola jälle minna hukka sisetülides, nõrgana ja laostuvana langeda koost, saagiks ahnelt ootavatele suurtele naabritele. Nagu ta oligi langenud varem samadel sisemistel põhjustel ja samadele naabritele.

Geograafiliselt ja mentaliteedilt veel heterogeenne, äkki keset nüüdisaja nõudmisi paisatud ja kogemusteta, esiletrüginud kildkondade käes nagu saagina kasutatav Poola vajab autoriteeti, kes oleks koondanud enda ümber kõik ülesehitavad jõud, et päästa riik ja iseseisvus, nii et Poola võiks püsida ja areneda edasi sisemises ja välises julgeolekus.

Sellase autoriteedina võis selleaegses Poolas tulla kõne alla ainult marssal Josef Pilsudski ise. Ning tuligi. Südasuvel 1926, kasutades oma määratud ja vastuvaidlematut autoriteeti Poola kaitseväes ning laialistes rahvahulkades, sundis Pilsudski loobuma selleaegse presidendi ja valitsuse, laskis valida presidendiks oma sõbra, praeguse presidendi prof. Moscicki, teostas hiljem mõningad muudatused valitsemise korras, põhiseaduses jne. ning püsis ise sellest peale vastuvaidlematu autoriteedina. Ainult tänu temale pääsis Poola seekord ja hiljemgi rasketest sisemistest ning välistest vapustustest ning rahulik riiklik, majanduslik ja kultuuriline ülesehitustöö võis segamatult jälle jätkuda neilt alustelt, mis vana marssal oli Poolale annud iseseisvuse alguses ja pärast a. 1926. Meie kõik oleme olnud selle tunnista-jaiks ja siin pikemalt selle üksikasjade juures peatumine on üleliigne.

Kuid mehe, kes Poola uuestisündimiseks oli pühendanud kogu oma elu varasest noorusest peale ning kannatanud tuhandeid vintsutusi, selle mehe tervis ei pidanud enam kaua vastu...

Ja tänavune 11. november oli juba teine, mida Poolal tuli pühitseda ilma marssal Pilsudskita...

Aga Poola riigi looja oli olnud ettenägelik:

„Peaks minuga midagi juhtuma,“ ütles marssal Pilsudski aasta enne oma surma oma sõbrale president Moscickile, „siis asendab mind kindral Rydz-Smigly.“ Veel rohkem, oma poliitilises testamendis kirjutab Pilsudski: „Kindral Rydz-Smigly on minu poolt määratud isamaa kõrgeimaks kaitsjaks ja riigipresidenti esimeseks abiliseks. Teda tuleb austada ja kohelda kui esimest isikut riigis presidenti kõrval. Kõik ametnikud ja võimukandjad, eesotsas peaministriga, peavad olema tema vastu aupaklikud ja talle igal juhul kuulekad.“

See ongi nii sündinud ja välise formulatsiooni sai see seisukoht nüüd marssalikepi annetamisega Smigly-Rydzile 11. nov. Juba kohe pärast Pilsudski surma oli ta nimetatud Poola sõjaväe juhiks, vägede kindralinspektoriks. Juba sellest peale vaadatakse temale kui täisõiguslikule marssal Pilsudski asendajale ja järeltulijale, kellele riigis kuulub võimult ja poliitiliselt sama seisukoht, mille omas Poola esimene marssal.

Niisiis: Josef Pilsudski oli see, kes äratas jälle ellu Poola ja ühendas sellesse kõik poolakad. Smigly-Rydz päris temalt ülesande ühendada ja koondada kõik poolakad riikliku ülesehitustöö jätkamiseks. Ta on mitte ainult Poola kaitsjõudude juht, vaid tema tahte ja autoriteedile alistatakse Poolas niisama endastmõistetavalt kui tehti seda marssal Pilsudskile. See maksab ka ta poliitilise seisundi suhtes.

*

Poola teine marssal Edward Smigly-Rydz on sündinud a. 1866. Oma nooruses tahtis ta saada kunstnikuks ja teadlaseks, kuni ta Krakovis kohtas Pilsudskit, kes tegi talle selgeks, et Poola iseseisvust ei saavutata kunsti ega teadusega. Ja kunstnik Rydz astuski Prantsuse, Austria ja Šveitsi sõjaväelistesse õppeasutustesse ning koondus ühes 300 teise noore Poola ohvitseriga maailmasõja ajal Pilsudski ümber Poola leegioni — võitlusse tsaari Venemaa vastu. Esimesel sõjakuul on ta pataljoni-ülem, teeb vahva ja andeka ohvitserina kiire karjääri, on 1916. a. kevadel juba kolonel, leegioni 1. brigaadi ülem. Nimetatakse Pilsudski poolt viimase vangistamisel ja leegioni laiendamisel tema asendajaks. Poola sõjaväelise, pooldamata organisatsiooni esimeheks, korraldab vastupanu ja ridu, tegutsedes Smigly varjunime all.

A. 1918 Poola esimesse valitsusse kutsutakse Rydz-Smigly sõjaministriks, kuigi ta on siis ainult 30-aastane. Algavas Poola-Vene sõjas määrab Pilsudski ta kagupoolse frondiosa ülemaks, kellena ta 1919. a. kevadel vabastab Vilno. Kindralina võtab ta osa Kiievi valluta-

Marssal EDWARD SMIGLY-RYDZ

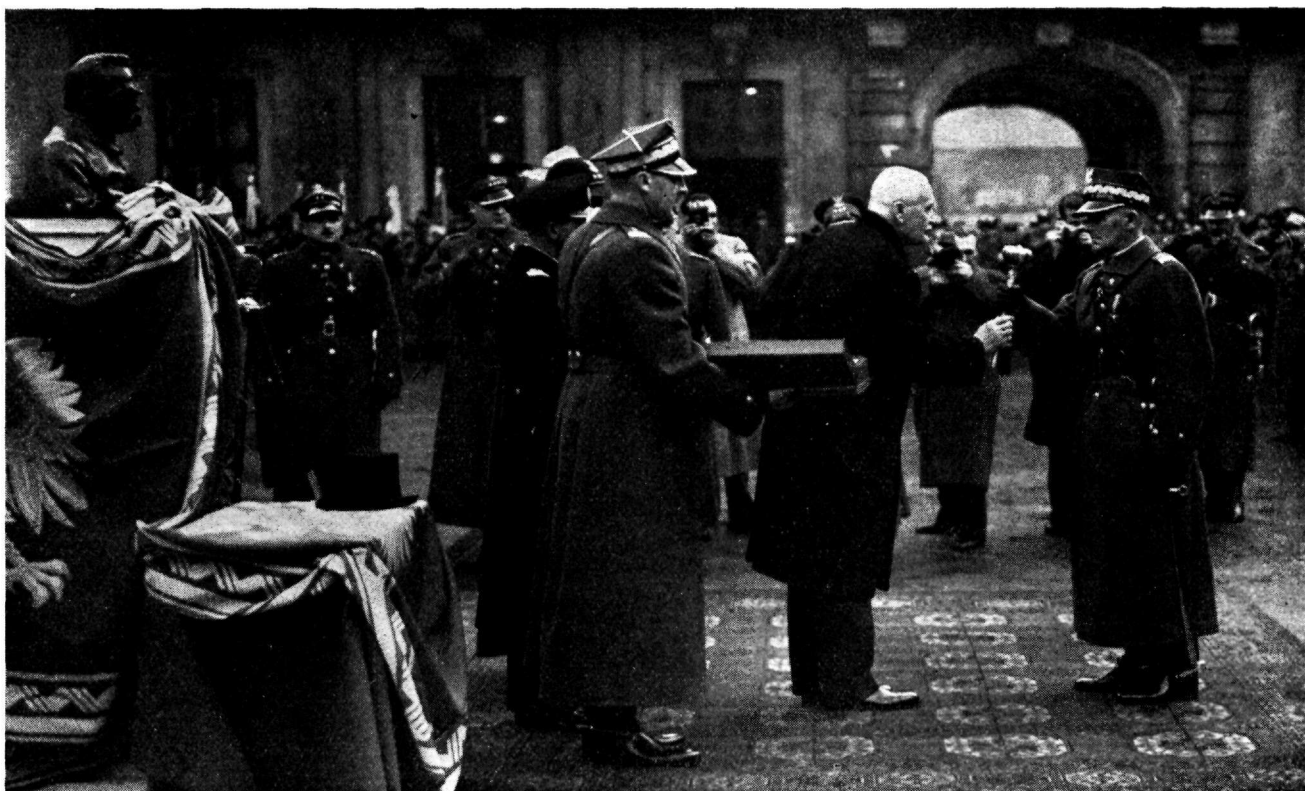
misest, on frondi kesksa ülemaks ja seega tähtsaimaks Pilsudski kaastööliseks enamlaste armeede tagasipaiskamisel Varssavi väravalt. Oma teoses Poola vabadussõja kohta ütleb marssal Pilsudski: „Kindral Rydz-Smigly sai oma ülesandega hakkama üliosavalt. Tema operatsioonid ja tema kahe diviisi retked moodustavad ilusaima lehekülje Poola sõjaväe ajaloos.“

On pärast sõda armee ülemaks ja vägede inspektoriks Vilnos, Pilsudski sünnilinnas. Pärast Pilsudski puhastuspöoret a. 1926 määrab Pilsudski ta vägede inspektoriks marssali loodud vägede peainspektoraadis. Sealt määrabki Pilsudski selle oma senise parema käe ka oma järglaseks.

*

Poola kuulub praegu Euroopas nende riikide hulka, kes ei taha end siduda ühegi vaenuliseks koonduva riikide grupiga. Sellele seisukohale sunnib teda eriti ta asend kahe vaenulise leeri suurima — Saksa- ja Venemaa — vahel. Seisukoht ja asend, mis on täpselt sarnane meiega, Eesti, omale.

On iseloomustav silmapilgule, et just päeval, mil Varssavis Smigly-Rydz võttis vastu marssalikepi, viibis Poola välisminister kol. Beck Londonis — tähtsatel läbirääkimistel Inglise valitsusega ja välispoliitika juhti-

President I. Moscicki annab marssal E. Smigly-Rydzile üle marssalikepi

dega. Neilgi läbirääkimistel, mis toimusid ka maailmasõja lõpu tähtpäeval, oli peaarutusaineks Euroopa rahu kindlustamine. Ja selle kindlustamise viisides lähevad Inglise ning Poola vaated täielikult ühte: mitte end siduda ühegi vaenulise vastasleeriga. Küll aga olla ise sõjaliselt ja sisemiselt tugev — määravaks kaalukeeleks rahu saatuses.

Alulmainitud põhjustel võib Poola olla tugev ainult kindla keskendava võimu puhul. Selle võimukeskenduse on Poola endale leidnud oma teise marssali Smigly-Rydz'i isikus, kellele marssalikeppi ulatades lausus president prof.

Ignacy Moscicki Poola kuningalossi ajaloolisel õuel:

„See marssalikepp on mitte ainult kõrgeima sõjaväelise astme embleem, praegused elu tõesed annavad talle palju sügavama tähenduse. Sina, marssal, arvestades kõigi konstitutsioonis ettenähtud riigipea prerogatiividega, oled kohustatud viima Poola vastu hiilgavale tulevikule!“

Meie kõikide soov, kogu Euroopa rahu, ülesehituse ja tsivilisatsiooni kestuse soov on, et marssalil see õnnestuks.

E. Jalak.

Poola marssali kepp

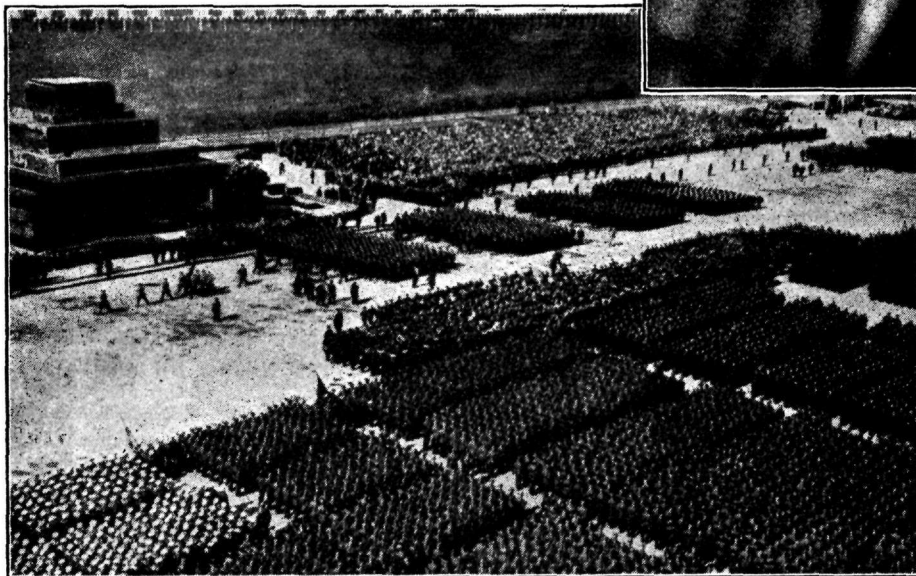
Nõukogude Vene tänapäev

Nõukogude Vene pühitses 7. novembril oma 19. aastapäeva. Sel puhul oli Moskvas korraldatud hiigla paraad, mille võttis vastu Stalin ühes teiste kõrgemate võimukandjatega.

Üheksateist aastat tagasi valitses Venemaal täieline kaos. Vene ajutine valitsus oli täiesti pea kaotanud ja võim libises kergesti enamlaste kätte.

Enamline valitsus algas Lenini juhtimisel rasket ja halastamata võitlust oma võimu säilitamiseks. See võitlus lõppis enamlaste täielise võiduga.

Praegune Venemaa on tõendus, et enamlased on suutnud luua kindla korra, arendanud tööstust ja tõstnud haridusliku tasapinna kõrgemale kui kunagi enne. Enamline valitsus on sisse seadnud sundusliku koolikohustuse. Kõik vähemusrahvad, keda on väga palju, saavad hariduse oma emakeeles. Tsaaririigis oli see kuulmatu nähtus ja lubamatu nõue.

STALIN —
Nõukogude Vene tänapäeva
juht

Nõukogude vägede paraad
Moskvas

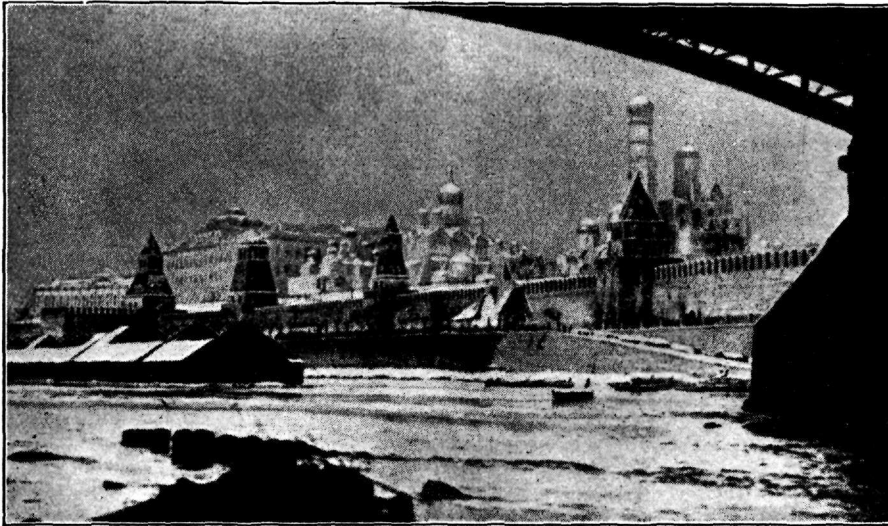
Võib ehk kahelda, et kui Nõukogude valitsuse eesotsas oleks seisnud pesueht venelane, kas siis sellane koolikorraldus ja rahvuslike autonoomsete riikide loomine oleks aset leidnud. Nõukogude riigi juhtivad mehed Lenin ja Stalin ei ole ju puhastverd venelased.

Leninis voolas palju tatari verd ja praegune juht Stalin on grusiinlane.

Neist loosungeist ja põhiideedest, mille-

dega Lenin asus hiigla Vene riiki juhtima, ei ole küll enam midagi järele jäänud. Enamlus oma algkujus on kadunud.

Stalin on annud sellele uue suuna ega ole veel ette näha, kuhu ta välja tüürib. Igatahes pööre on väga suur. Paljud Lenini endised kaastöölised, kes kuuluvad enamluse pahemasse tiiba, olid sellele uuele suunale vaenulised. Kuid nad sunniti alistuma.

Moskva valitsuse palee — Kreml — talvel

Venemaa seisab suurte sisepoliitiliste murrangute eel. Selle kuu lõpul astub kokku Moskvas üleliiduline nõukogude kongress, mis jääb ka viimseks kongressiks. Sel kongressil võetakse vastu uus põhiseadus, millega Venemaa läheb üle senisest nõukogude korrast pseudo-parlamentaarsetele korradele. Õigemini veel — plebistsitaarsele diktatuurile.

Proletariaadi diktatuur asendatakse isikliku diktatuuriga.

„Stahhanovi“ liikumine tööviljakuse tõstmiseks, töötasude differentseerimine, tööliste eesõiguste kaotamine — neil ei ole enam midagi ühist kommunismiga.

Peab tõendama, et tööviljakuses, ehituse, hariduse alal, ühe sõnaga — kõikjal töötatakse „stahhanovluse“ miljöös ja see edasirühkimine on annud häid tagajärgi. Viisaastak järgneb viisaastakule. On ette võetud ja läbi viidud grandioosseid töid, nagu Dnjepr-stroi, Volga-Moskva kanaal j. t.

Kui omal ajal öeldi, et Peeter Suur oma reformidega viis Vene elu edasi sada aastat, siis võib ütelda, et enamline valitsus on seda edasi viinud kakssada!

Vene „mužik“ on raputatud üles oma flegmaatsest uinakust. Muidugi ei sündinud need raputused ilma raskete vapustusteta ja ohvriteta. Palju kannatusi ja inimelusid on enamline idee nõudnud endale ohvriks, kuni jõuti seniste saavutusteni. Nagu eelpool tähendatud, on see idee ka ise palju kaotanud ja võib-olla ei ole mõne aja pärast sellest vanast kommunismist enam muud järele jäänud kui vana romantika ja mälestused.

Elu seab uusi nõudeid. Mis eluvõõras, see kaob. Vene juhtivad jõud ajavad olupoliitikat,

mitte vana kommunismi unistuste romantikat. Kes selle vooluga kaasa ei lähe, kõrvaldatakse.

Need sisepoliitilised vastolud ja eriti välispoliitilised küsimused ongi vist põhjuseks, miks antakse uus põhiseadus, mis rahvahulkadele on rohkem vastuvõetav kui senine. Sellega tahetakse suurendada valitsuse seljagust ja saavutada suuremate hulkade vabatahtlikku koostööd.

Hitler on ennast ammu kuulutanud kommunismi surmavaenlaseks ja hiljuti Mussolini väitis, et ta on võitluses kommunismiga esikohal, ja soovitas sõlmida

niinimetatud „lääne pakti“ Itaalia, Prantsusmaa, Inglismaa ja Saksamaa vahel. Selle pakti terav ots on sihitud kommunismi vastu.

Hispaania kodusõda oma metsikustega kasutatakse kommunismivastaseks propagandaks.

Need on mured, mis sunnivad Nõukogude Venet ette võtma murrangulisi sisepoliitilisi ümberkorraldusi ja ümberhindamisi.

Sisepoliitiline korraldus on iga riigi ja rahva oma asi. Teised rahvad ei tohiks sellesse end segada. Kuid, kahjuks, ei ole see alati olnud nii. Ükski rahvas ega riik ei tohiks oma arusaamisi teisele rahvale peale suruda, olgu see kommunism, fašism, monarhism või demokraatlik. Igaüks saagu omal viisil õndsaks!

Kui neist põhimõtetest kinni peetakse, siis oleks rahuline rahvaste koostöö võimaldatud, mida praegune ajajärk vajab nii tungivalt.

A. H.

A/S. ODORI TINT

Läheb ruttu mustaks
Ei riku sulge
Ei lähe paksuks
Ei pleegi välja
Ei roosteta paberil ine.

Ostke, veenduige headuses!

Kaitseliidu õppetegevuse lähemaid ülesandeid

A. BALDER

Aastaid kavakindlalt tööd tehes on kaitseliit väljaõppe alal saavutanud tähelepanavat edu nii kaitseliitlaste riigikaitselise ettevalmistuse taseme tõstmisel kui ka õppetöö organiseerimise ja õppuste korraldamise alal. Reservohvitseridest, allohvitseridest ja ka kaitseliidu enda poolt väljakoolitatud kaitseliitlastest on soetatud tõsine pealike kaader, kellest kaugelt suur enamik on mehed omal kohal. On rõhutatud pealike kui juhi iseloomu väljaarendamist, pealike organiseerimis- ja korraldusvõime tõstmist. Maksab ju kaitseliidu kui sõjalise organisatsiooni kohta tõesõna — mida mehem ja tublim on pealike kaader, seda kindlam ja tublim on organisatsioon.

Kui siiski vaadelda kaitseliidu väljaõppe taset, peab tunnistama, et asume maailmasõjaaegsel tasemel. Eriüksuste väljaõppe poolest veel madalamalgi. Peab seadma uusi ülesandeid, uusi tähiseid, millel deni lähemal aastail välja jõuda.

Sõjatehnika hoogus areng ja hulgaline juurekasv on avaldanud suurt mõju lahingutegevusele. Maa pealt ja õhust tegutsev masin etendab tulevikusõjas kahtlemata tähtsat osa. Arenevad relvad ja uued tehnika-saavutused toovad muudatusi lahingu- ja rännakukordades, toovad esile ootamatuse ja kiire tegevuse. Kui siin märgin sõjamasinaid ja tehnika uuemaid saavutusi, siis mõtlen eeskätt tankile, lennukile ja tankitõrje küsimusele.

Tanke on peetud kohutavateks relvadeks, mille vastu pole tõhusaid võitlusabinõusid. Vähimalt laiemad massid on selles arvamusel. Jälgides sõjakirjandust ja tankitõrje relva arenemist võib kinnitada, et tankitõrje küsimus on leidnud või leiab vähimalt lähemal aastail lahenduse. Tankitõrje püss, 37 mm ja 47 mm tankitõrje kahur on tõhusad relvad tanki vastu võitlemiseks. Nende relvade levimisel tanki kui lahingumasin kaotab oma kohutavuse. Seda arusaamist, seda vaadet on tarvis levitada kogu rahvas.

Kaitseliidu lähim ülesanne on teha oma pealikuid ja ka laiemaid kaitseliidu masse teadlikuks tankitõrje relvade omadusist ja tankitõrje küsimusest, kaotada seni valitsenud teadmatus võitluses tanki vastu, kaotada hirm tanki ees. Kuidas seda saavutada, kuidas see ellu viia? Ideaalne oleks, kui kaitseliit ostaks tankitõrje relva proovikomplekti, näitaks ja demonstreeriks pealikele, võimalikult tervetele üksustele, nende relvade tule tõhusust. Oma silm on kuningas. Inimene on kõige paremini veendunud selles, usub kõige paremini seda, mida ta oma silmaga näeb, mida ta oma käega katsub. Kaitseliidu piiratud krediitide juures on vaevalt võimalik tankitõrje relvade ja laske-moona muretsemine nende kalliduse tõttu. Jääb teine tee. Peame uskuma kirjasõna. Kaitsvägede staabi

VI osakonnalt ilmuvad lähemas kuus tankitõrje seinatabelid (4 tk. à 25 senti), mis piltlikult ja kujukalt käsitlevad tankitõrje küsimust, tankitõrje relvade tule tõhusust ja tanki võimeid. Need tabelid ei tohiks puududa üheski kaitseliidu õpperuumis ja laskemajas. Aga siiski kaitseliidu juhtivate pealike kaader peaks tankitõrje relvi ise nägema, et nad oma üksustes nende relvade kohta tabelite järgi võiksid selgitust anda. Kas pole see võimalik garnisonides ja kaitsväe laagris, kus tankitõrje relvi kaitsväe kaadrile näidatakse ja demonstreeritakse?

Teine küsimus — kuidas üksik võitleja end tanki vastu kaitses, kui tank, vaatamata tankitõrje relva tulele või tankitõrje relva puudumisel, üksikvõitlejani välja jõuab.

Tanki ja tanketi tuli on piiratud tabamise võimalusega. Vaatlusevõimalused lahingumasinast on väikesed. Nii ei ole tanki tuli üksikvõitlejale suure hädaohuga. Tankil ja tanketil on aga veel teine võitlusvahend — lüülik, mis on üksikvõitlejale ja automaatrelvale suurimaid hädaohute. Tank või tankett üle sõites üksikvõitleja või automaatreleva pesast hävitab või teeb viimased võitlusvõimetuks. Peame tõsiselt mõtlema, kuidas kaitsa üksikvõitlejat, automaatrelevi ja nende meeskondi tankitule ja lüüliku vastu ja kuidas seda teha teatavaks, kätte õpetada kaitseliidu laialisele rindemeeste perele.

Kaasaja lahingus ei tohi kellelegi mõttesse tulla päästa end soomusmasina eest põgenemisega. Inimene ei suuda tanki eest põgeneda; tank on inimesest kiirem. Pealegi mõjuks põgenemine elavjõule hävitavalt ja demoraliseerivalt. Peame ehitama üksikvõitlejale ja automaatrelevadele peidik-kaevikud, kust tank võib üle sõita ilma seesolijale häda tegemata ja kust võitleja pärast tanki möödumist võiks vaenlase jalaväega jätkata võitlust. Sellaseid peidik-kaevikuid üksikvõitlejale, kerge- ja raskekuulipildujale tuleks teha kaitseliidu laskeradadele, kus kaitseliitlased neid oma silmaga võiksid näha ja nende ehitusviisiga tutvuda.

Kui kaitseliit suudab oma liikmeskonnale selgitada soomusmasinate võimeid ja nõrkusi, tankitõrje relvade tule tõhusust ja teisi tankivastase võitluse vahendeid, siis täidab ta suure ülesande ja võtab kaitseliitlaselt ära ettekujutuse, et tank ja tankett on kohutavad relvad.

Suurema tähtsusega kui tankivastane võitlus on õhukaitses küsimus — võitlus lennukite vastu, moondamine ja varjumine nende eest.

Kõigis sõjavägedes raken- datakse tegevusse luure-, rün- nak- ja pommituslennukid. Ohust vaadeldavad märgid lei- takse üles ja nad on hävimise ohus vaenlase lennuväe poolt. Selle vältimiseks peab kõik, mis võib pakkuda huvi vaen- lase lennukile lahinguväljal või tagalas, olema peidetud õhu- vaatluse eest. Seda aga on võimalik saavutada osava varjumisega ja moon- damisega. Varjumine ja moondamine — need peavad leidma esmajärgulist tähele- panu kaitseliidu õppustel ja kasvama igale pealikule, igale kaitseliitlasele verre. Seda peame nõudma igal õp- pusel. Varjumise all ei tule mõista ainult metsade ja võ- sastike kasutamist liikumiseks ja tegevuseks, vaid varjuda, maastikuga kokku sulada, moondata ümbrusele sarnlevalt, tuleb niisama osavasti põllul, tee ääres, hoonete ümbruses ja kõikjal, kus tu- leb tegutseda.

Vaatamata varjumisoscusele on siiski varjumine raske seal, kus tegemist on suuremate üksustega. Iseäranis raskesti on varjumine läbiviidav rännakul. Siit järeldus — rännakuid tuleb teostada öösi. Seos rännakuga tuleb teostada ka rännakukaitse, jul- gestus ja luure. Tulevikusõjas suures ulatuses ük- suste liikumised ja ümberpaigutused teostatakse öösi ja see tuleb rahu ajal kätte õpetada. Tuleb teostada kaitseliidus öisi õppusi. Kui kaitseliidus seni öisi õp- pusi on teostatud väga vähe, siis tulevikus on vaja sellele rohkem rõhku panna. Öine tegevus läheb suu- resti lahku päevasest tegevusest ja öisi õppusi on palju raskem korraldada. Et öisi õppusi võiks korral- dada edukalt ja ühtlaselt, selleks on vajalised pea- staabilt vastavad juhendid ja need on vaja ülemaaliselt maksma panna. Vast siis on öised õppused edukad ja pealikuil on neid kergem organiseerida.

Riigikaitsel, nii sõjaväljal kui tagalaski, leiab tule- vikusõjas suurel määral kasutamist raadiotele- foni. On kasulik, kui meil on suurem arv raadiotele- foniaparaate, mida teenitakse väljaõpetatud meeskon- dade poolt. See on võimalik vaid siis, kui kaitseliidu raadioüksused soetavad aegsasti raadiotelefoniapa- raate, mitte vaid õppe eesmärgil, vaid ka praktiliseks sidemepidamiseks. Seni raadioüksused on kasutanud raadiotelefoni vaid katseobjektina, välja arvatud Sa- kala manööver, kus raadiotelefoni kasutati praktiliselt sidemepidamiseks. Tulevik, lähemad aastad, peab siin tooma pöörde. Raadioüksustes peab algama kava- ja järjekindel väljaõppetöö ja selle kõrval, pärast raadiosidevõrgu loomist, praktiline ühenduste pidamine. Raadioüksuste esialgseks õppekavaks võiks olla:

Meie pere veteran oma isiklikus elus: Pühad liiginevad — vana taat sõidab veskile, et pühad oleksid aegsasti varustatud saiajahuga

- algteadmised raadiotehnikast
- kasutada oleva raadiotelefoniaparaadi mater- jaalosa tundmine ja hooldamine;
- raadiotelefoniijaama ülesseadmine ja mahavõt- mine;
- teenistus raadiotelefoniijaamas, väljakutse ja vastus, kõnelemine, raadiogrammide üleand- mine ja vastuvõtmine, kõne distsipliin;
- sidekäsk ja sellest arusaamine;
- kood, šifr ja nende kasutamine;
- telegraferimine ja telegrammi vastuvõtmine raadiotelefoniaparaadiga.

Raadio vastu tuntakse kaitseliidus laialist huvi ja see on pandiks, et raadiotelefoniühenduste programm täidetaks.

Raskem ülesanne kaitseliidule on sisekaitse- meeste väljaõpetamine neile ettenähtud ülesannete kohaselt. Riigikaitsel omab suure tähtsuse sisekaitse, kord ja julgestus väerinde tagalas ja sise- riigis. Katsed langevarjudega Nõuk. Venes ja ka Sak- samaal näitavad, et on võimalik saata vähemaid relvas- tatud üksusi õhuhessandina väerinde seljataha, kes seal võivad ootamata rännakuid ette võtta ja purustustööd korda saata. Teisest küljest, igas riigis on poliitili- selt mitteustavaid ja vaenulisele riigile abivalmeid kodanikke, kes sõja korral võivad riigile teha kahju. On tarvis kaitsta liikumisteedel — raud- ja maantee- del — tähtsamaid sildu, sideühenduse keskkochti (tele- graafikontorid ja telefoni keskjaamad), mitmesuguseid kaitseväge ja omavalitsuste varustusladusid, riigikaitselt tähtsaid ehitusi jne. See on sisekaitsemeeste ülesanne. Nende ülesannete täitmine pole kerge ega lihtne, nagu ehk esialgselt näib. Sisekaitsemeeste nende üles- annete kohaselt õppusi korraldada on tähtsaimaid üles- andeid. Kaitseliidu sisekaitsemees peab olema välja

P A B E R O S S

Maret

on suitsetaja parim seltsiline

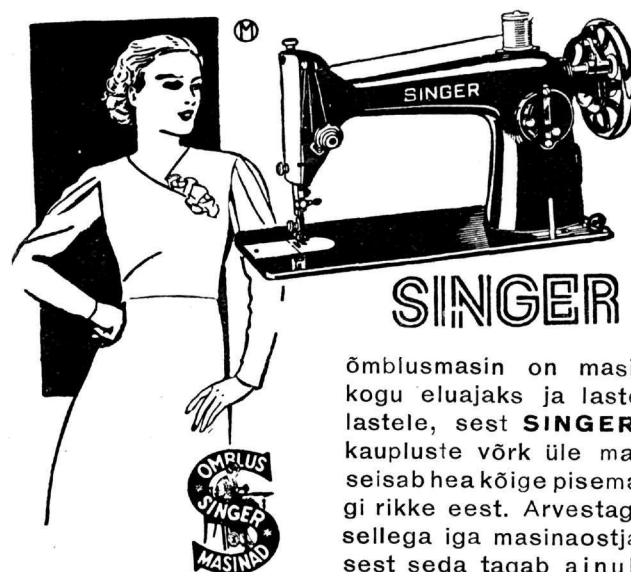
õpetatud, et ta mitte ainult valvurina ja reamalevlasena ei oska oma ülesandeid täita, vaid ka valvepostil pealikuna oskab tegutseda ja korraldada. Seda saavutame järjekindlate õppustega, mis on korraldatud sisekaitsemeestele.

Kaitseliidul on viimaseil aastail olnud päevakorras jao lahingulise ettevalmistuse taseme tõstmine. On ju jagu kaasaja lahingus see algrakuke, kes iseseisvalt tegutseb. Jao eeskujulikust tegevusest oleneb tähtsal määral ka suurema üksuse tegevus. Jao tegevus oleneb aga jao pealikust, tema kui pealiku iseloomust, oskusest ja ka tahtest. Vaatamata tähelepanule, mis on pühendatud jao väljaõppe tähtsusele, lahinguline ettevalmistus ei edene nii kiirel sammul kui seda vahest loodetakse. Jao lahingulise ettevalmistuse tõstmiseks on vaja rakendada tegevusse õppuste süsteem, mis kaitseliitlasi kaasa tõmbab. Need on võistlused. Lähimaks ülesandeks kaitseliidu üksustele on korraldada jao lahingutegevuse võistlusi, kus erilist tähelepanu pöördakse jao taktikalisele tegevusele. Võistlused, mis nii suurel määral on edasi viinud kaitseliidu lasketaset, tõstavad ka kaitseliidu taktikalise väljaõppe taset. Õige lahingutegevuse võistluste ja õppuste korraldamine on raskem kui teistel tegevusaladel. Asi aga ise väärleb seda, et võita kõik raskused.

Suurim tegevusala kaitseliidus on laskmine. Aastate jooksul laskmine kaitseliidus on nii mõnedki arenemisastmed läbi teinud. Ikka on olnud vajadus uusi suundi, uusi eesmärke üles seada. Seisame jällegi murdekoha juures. Õigemini see polegi murdekoht, vaid loomulik arenemistee. Kui seni kaitseliidus on püsinud esikohal sportlik punktilaskmine, lahing- ja lahinguilmeline laskmine on sportliku punktilaskmise varju jäänud (viimasel aastal on siiski suuremal arvul korraldatud lahinguilmelisi harjutusi), siis lähemal aastail peab vahetõttu muutuma lahinguilmelise laskmise kasuks. Punktilaskmine peaks jääma laskespordiklubidesse, kuna lahinguilmeline laskmine muutuks massilaskmiseks, massiharrastuseks. Punktilaskmine on algkooliks, et õppida õiget kirpu võtma, sujuvalt kukke päästma ja üldse tabavalt lasku andma. On aga see saavutatud, kaitseliitlasel laske algkool läbi mindud, siis algab lahinguilmeline laskmine, mis nõuab laskurilt suuremat isetegevust, suuremat osavust. Siin

astub lasu andmise oskuse kõrvale kiirus, kauguse hindamine, vaatlus, sihtpunkti valik, ilmastiku mõjude arvestamine, püüsi tabamisvõime hindamine ja palju uusi tegureid, mis teevad laskmise veel huvitavamaks ja kaasakiskuvamaks. Esimeseks suureks ülesandeks on laskeradade ümberkorraldamine lahinguilmeliseks laskmiseks. Eeskätt laskerajad peavad võimaldama ilmuvate ja kukkuvate märkide ülesseadmist, peavad võimaldama kuulide kukkumise vaatlust selleks eriti sisse seatud kohal.

Kaitseliidu laskjate massi lasketaseme tõusul on suur teene karikavõistlustel. Kui karikavõistlused seni on tõstnud punktilaskmise lasketaset, siis tulevikus peavad nad tõstma lasketaset lahinguilmelises laskmises. Kas ei tule siin karikavõistluste määrusi

SINGER

õmblusmasin on masin kogu eluajaks ja lastelastele, sest **SINGER**'i kaupluste võrk üle maa seisab hea kõige pisemagi rikke eest. Arvestagu sellega iga masinaostja, sest seda tagab ainult m a a i l m a f i r m a

Pikaajalise järelmaksu tõttu pole ost üldse märgatav

SINGER

SINGER'i KAUPLUSED ÜLE MAA.

Soodsaim ostukoht ning suurim valik välismaa ja kodumaa lõhnaõlidest, kosmeetikast, apteegi- ja keemiakaupadest ning värvidest:

A/S.

MEY & LANDESEN,

TALLINN, VIRU TÄN. 9

muuta ja neid võistlusi lasta vaheldumisi — ühel aastal punktilaskmine ja teisel aastal lahinguilmeline laskmine? Lahinguilmelisest laskmisest karikavõistlustel ei tarvitseks osa võtta 100% kaitseliitlasi, vaid 50% üksuse kaitseliitlaste arvust, välja jääksid noored ja sisekaitsemehed. Esimesed karikavõistlused uute määruste järgi võiksid aset leida 1938. a., vahest selleks ajaks on laskerajad korda seatud lahinguilmeliseks laskmiseks.

Kaitseliitlastes on huvi lahinguilmeliste laskmiste vastu. Seda huvi peaks kasutatama ja veelgi tõstetama.

Teine suurem ülesanne laskeasjanduse alal on snaiiperite väljakoolitamine. Snaiiperi ala on söödis mitte ainult kaitseliidus, vaid kogu Eestis. Siin on vaja ajada esimesi vagusid. Aeg selleks on saabunud, olgugi hilja. Snaiiperite õppekava ja laskeharjutuste väljatöötamine, nende tegelik kontrollimine — see on järjekordne suur töö.

Edasi kaitseliidu suurtükiväe üksuste väljaõpe. Nende ettevalmistus on raskem ja mitmekesisem. Suurtükiväe üksuste ettevalmistuses oleme saanud häid, isegi väga häid, tagajärgi laskeharjutuste täitmisel — tulejuhtimisel ja suurtüki meeskonna tegevuses. See on püsiva töö tagajärg suurtüki numbrite õppustest ja tulejuhtide õppustest laskekastil. Kuid nõrgemaks on jäänud suurtükiväe taktikaline tegevus. Jatkates laskemääruste õppimist ja suurtüki

numbrite tegevust, kasutades selleks laskekasti ja sissepandavaid raudu, peab järkjärgult patareidele korraldama väliõppusi taktikalise tegevusega, minnes ühtlasi läbi rakendatud suurtüki õppuse. See on lähim ülesanne patareide tegevuses. Peame katsetama ka raadiosideme sisseviimist suurtükiväe divisjonidesse. Edasi pealikuile kahekülgne tulejuhtimine ja topograafilised tööd — see on järgmine ülesanne.

Ratsaüksused ja sideüksused. Ratsanikult esimene nõue on — hea ratsasõiduoskus. Meie ratsanikest on paljud „isehakanud“ ratsamehed. Nende ratsasõiduoskus ja -kool on mitmekesine. Ratsaõppustel ei suuda me kõigile ratsasõiduoskust õpetada, suudame vaid juhatusi anda ja kontrollida. Ratsasõidu peab iga ratsamees ise ära õppima oma igapäevases tegevuses. Ratsasõiduoskuse kontrolliks peab ratsaüksustes korraldama katseid. Need, kes määratud ajaks pole õppinud ratsutama, tuleks ratsaüksuste nimikirjast kustutada. Siis saame ühtlase tasemega ratsaüksused. Edasi ratsamehed peavad rohkem rõhku panema hobuse hooldamisele ja kasutamisele ratsateenistuses. Siin patustame palju. Vahest ratsaüksused saavad kasutada veterinaarpealike kaasabi, kes selleks juba oma kaasabi on pakkunud.

Veel ratsaüksuste järjekordne ülesanne — endi täiendamine luure- ja julgestusteenistuses. Luure on ratsaüksuste peategevusalala ja kunagi pole siin ükski üksus täiuslikult ette valmistatud.

Sideüksuste tegevuses tuleks maksma panna aja normid liini vedamiseks ja ühenduste loomiseks, nagu need on läbi viidud suurtükiväe sideüksustes. See oleks uueks eesmärgiks sideüksustele, mis nad peavad saavutama. Edasi peame sideüksustes sisse viima koodide kasutamise, mis meie sideüksustele seni on võõras.

Need on kõik linnulennult loetud lähimad eesmärgid ja ülesanded, mis vaja teostada kaitseliidus. Jääb veel palju peensusi ja tegevusalasid, nende loetus viiks vahest käesoleva artikli pikaks.

PABERROSSID
25 TK
EVA 20s.
Erakordselt suure mineku tõttu
headus veelgi tõstetud
OD TUBAK

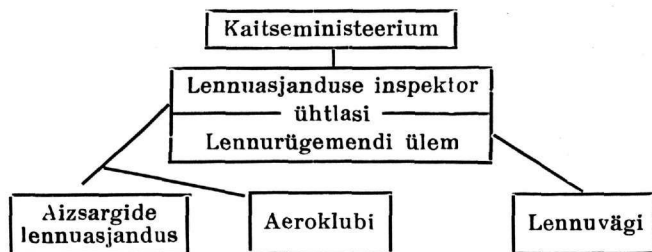
Lennusport Lätis

H. TOMBACH

Kuna meil ikka edasi kestab selgusetus lennuspordi organiseerimise alal, mlile tagajärjed võivad anda end tulevikus valusasti tunda, meie riigikaitsele, on meie lõunanaabri juures lennusport leidnud süstemaatilise rakenduse üleriiklikeks otstarbeiks. Juba üle aasta on loodud kindel kord lennuspordi alal ja selle lühikese aja jooksul on saavutatud ka silmapaistvaid tagajärgi.

Lennuspordiga tegeleb Lätis kaks organisatsiooni: aeroklubi ja kaitseliit (aizsargid). Sellane parallelism on iseenesest võib-olla halb nähtus, kuid arvestades seda, et mõlemal organisatsioonil on täpselt kindlaks määratud tööpiirid ja et nende tegevust koordineerib ühine juht, on säärane korraldus võinud anda positiivseid tulemusi.

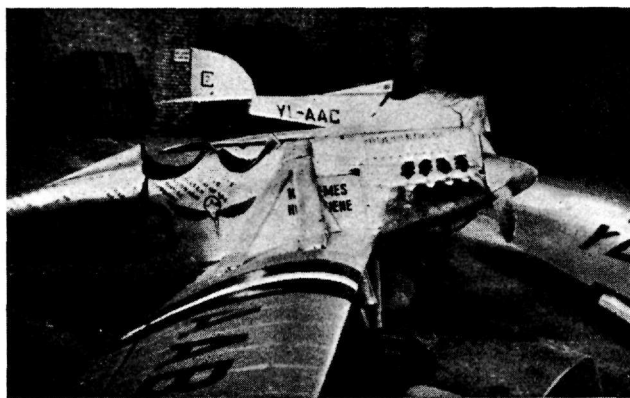
Enne Läti aeroklubi loomist 29. jaanuaril 1935. a. tegelesid lennuspordiga Lätis 7 eralennuühingut ja aizsargid, igauks omaette. Organisatsioonide suure arvu tõttu ei olnud ühelgi organisatsioonil küllaldaselt liikmeid ega ainelisi võimalusi nimetamisväärsete tulemuste saavutamiseks. Erandiks olid ainult aizsargid, kelle juures lennutegevus arenes intensiivselt. Autoritaarse režiimi võimule tulekuga Lätis liideti olemasolevad seitse eralennuühingut üheksainsaks aeroklubiks. Ühtlasi reorganiseeriti lennuasjandus järgmise skeemi kohaselt:

Tulunduslik lennuasjandus, nagu lennuliinid jne., allub teedeministeeriumile.

Erilist rõhku on pandud noorsoo kaasatõmbamisele lennuasjandusele. Tulevaste kv. reservlendurite värbamine ja õpetamine algab juba kesk- ja isegi algkoolis. Igas koolis on loomisel n.-n. lennupioneeride ringid, kus noored poisid (alates 8. aastast) õpetajate juhatusel, kes omakorda on lõpetanud vastavad erikursused, ehitavad ja lennutavad lennukmudeleid. Sel suvel oli sääraseid lennuringe juba 88 koolis. Noorte lennuasjandust juhivad aeroklubi noorte ja lennukmudeleite sektsioonide kaudu.

Järgmine etapp on purilennusport. Noored, kes on vähimalt 17 aastat vanad, võivad aeroklubi osakondade juures moodustatud purilennuringides õppida mootorita lendu. On olemas ka kolm purilennukooli, Riias, Liepajas ja Jelgavas, kes peamiselt ette valmistavad instruktoreid purilennu alal. Mootorita lennuspordi juhivad aeroklubi purilennu-sektsioon. Noorte huvi purilennu vastu on väga suur. Purilennuringi arv

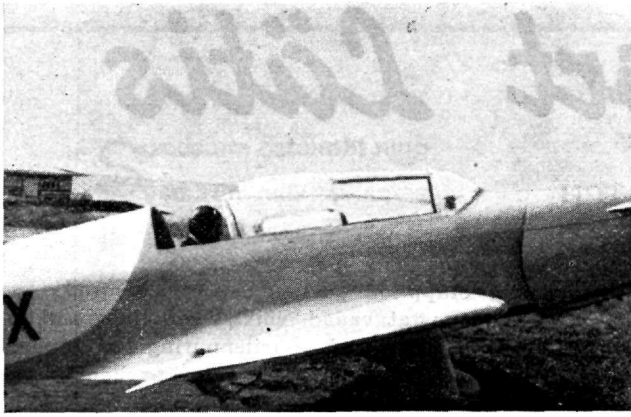
Cukurs'i kuulus lennuk, millega ta sooritas lennu Riias Gambiassa (Aafrikas). Läheb nüüd muuseumi. Tagaplaanil Cukurs'i vanem lennuk

tõuseb 34-ni ja purilennukite arv 37-ni, mille hulgas litsentsi alusel on ehitatud üks „Condor“ ja üks „Rhönsperber“ tüüpi kõrgeklassiline purilennuk. C liigi purilendureid on esialgu ainult 5, mis on seletatav purilennuks sobiva maastiku mitteleidmisega. Et siiski võimaldada C eksami sooritamist omal maal, on sel aastal esmakordselt tehtud katseid termiliste töstivate voolude kasutamisega. Purilennuki ülesõleppimine selleks otstarbeks on toimunud 130 HJ mootoriga varustatud lennuki abil. Sel moel on sel suvel kaks lennurit sooritanud C katse Lätimaal.

Mootorita väljaõpe toimub minimaalse maksu eest. Selle eest nõutakse purilennu õpilasilt töötundide tegemist purilennuki ehitamisel ja parandamisel.

Purilendurite edasiareng teostub mootorlennu kursustel, kus nad omavad sportlenduri kutse. Mootorlendurite väljaõpet teostatakse Riias, Liepajas ja Daugavpilsis. Nendel kursustel on senini välja õpetatud 18 mootorlendurit. Õppimist jätkab ja kursused lõpetab lähemal ajal 45 õpilast.

Eelpool loeteldud loogilise väljaõppega on kaitseväs sundaja teenimise ikka jõudnud noormees küllal-

„VEF“ raadiotehaste lennukite osakonnas ehitatud sportlennuk „J 11“ Tallinna lennuväljal

daselt ette valmistatud kaitseväge lennukooli astumiseks. Viimases antakse talle viimne lihv lennuoskuse alal ning õpetatakse talle kaitseväge lendurile tarvilisi sõjatehnilisi oskusi.

Kuigi aeg on olnud liiga lühike praegu adopteeritud väljaõppe süsteemi kohta lõpliku otsuse langetamiseks, on siiski juba konstateeritud positiivseid tulemusi.

Selle süsteemi viimse lüli moodustavad aizsargide lennuüksused. Kaitseväge lennukooli lõpetanud reservlendurid, samuti mootorlennu kursused lõpetanud noormehed, arvatakse automaatselt kaitsele. Seal peavad nad iga aasta välja lendama teatud normi tunde, mis neid takistab unustamast omandatud lennuoskusi. Aizsargide lendurid moodustavad niiviisi tõhusa reservi riigikaitsele võimaliku sõja puhuks. Sealjuures töötavad aizsargide lennuüksused tihedas kontaktis lennuväega juba rahuajalgi — näiteks võtsid aizsargide lendurid ja lennukid osa k. a. sügisesist lennuväe manöövrist.

Treening kaitseleidus on maksuta. Lendamise eest aeroklubis aga tuleb tasuda bensiini ja õli kulud.

Mootorlennukeid on aeroklubil 9, peale selle veel aizsargide lennukid.

Vajalised summad lennuspordi arendamiseks saab Läti kaitseleht riigilt ja seltskonnalt, aeroklubi aga peaaegu täieliselt ainult seltskondlikest annetustest, korjandusist, loteriidest, lennupäevade sissetulekuist jne. Lennupäevi korraldavad aizsargid ja aeroklubi tavaliselt ühiselt, kusjuures puhastulu omavahel ära jagatakse. Aeroklubi eelarve on sel aastal 110.000 latti — sellest ainult 3000 latti riiklikku toetust. Viimane summa on määratud jagamisele autasudena nende aeroklubide osakondade vahel, kes on näidanud suuremat edukust lennuväljaõppe korraldamise alal. Praegu on aeroklubil provintsis 74 osakonda kokku üle 23.000 liikmeka. Liikmemaks ise on väike — 2 latti aastas.

Lennuväljaõppe korraldamise kõrval on aeroklubi ülesandeks veel selgitustöö tegemine lennuasjanduse alal, propaganda ning lennuväljade ja maabumisplat-side loomise algatamine. Seks otstarbekas on aeroklubi juures olemas propaganda ja aerodroomide sektioonid.

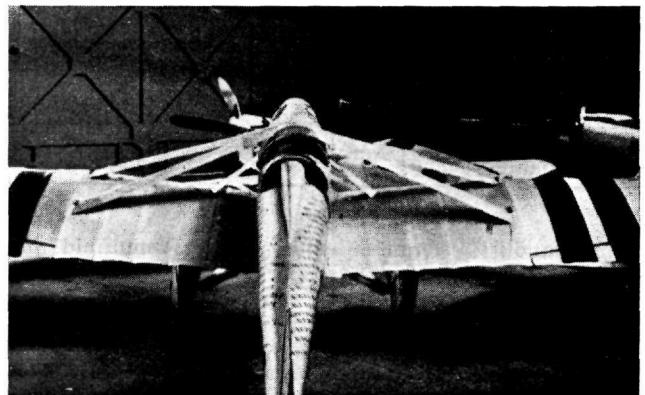
Möödunud aastal korraldati Riias ja provintsis lennupäevi 50 kohas, missuguseid külastas kokku 150.000 inimest.

Samuti on möödunud aastal loodud üle Läti 12 uut maabumisplatsi. Aeroklubi mängib selle juures ainult algataja ja õhutaja osa. Finantseerimine sünnib igal üksikul juhul vastavalt kohalikele tingimustele, kas linnavalitsuse, omavalitsuse või mõne muu asutuse poolt.

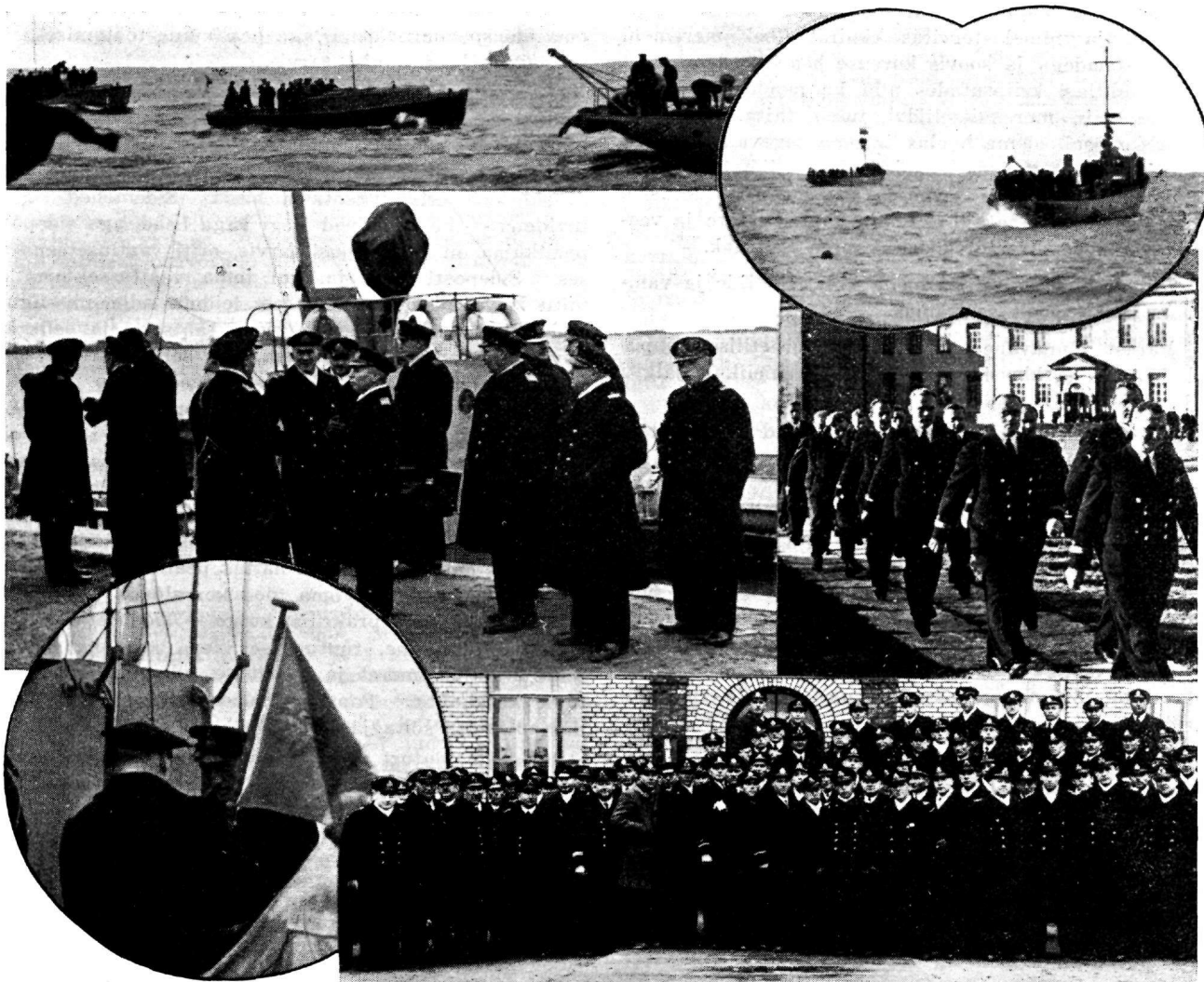
Sportlennukite ehitus on tsentraliseeritud. Neid, samuti ka purilennukeid, ehitavad riiklikud lennutehased Liepajas, mis on loodud sealsete sadamatehaste juure. Need tehased müüvad valmis lennukeid aeroklubile ja aizsargidele.

Läti Aeroklubi kõrgeimaks võimaks on nõukogu, mille 30 liiget määratakse kaitseministri poolt seltskondliku ja majandusliku elu juhtivate isikute keskel. Aeroklubi täidesaatvaks orgaaniks on direktsioon, mis koosneb 9 liikmest, kes määratakse kaitseministri poolt nõukogu liikmete hulgast.

Ülaltoodud lühike ülevaade näitab, et meie lõuna-naabri juures on jõutud arusaamisele lennuasjanduse tähtsusest ja on loodud kindel kord selle arendamiseks. Kuivõrd see kord on vastuvõetav meie oludes ja tingimustes, see on iseküsimus. Et aga meigi peame enesele looma mingisuguse kindla korra lennuasjanduse arendamise alal ja seejuures niisuguse korra, mis kõige paremini kaitseks riiklikke ja eriti riigikaitse huve, on iseenesest selge. Oleks soovitatav, et ses asjas tehtaks lõplikku otsust niipea kui võimalik.

Selle lennukiga Cukurs sooritab lennu Ida-Aasiasse

PILTE MEREKAITSELIIDU KURSUSELT: Ülal — vasakul: merekaitseliidu paadid merel õppustel; paremal: miinide veeskmine. Keskel — vasakul: merejõudude juhataja ühes kursuste lektorite ja merekaitseliidu pealikutega; paremal: Tallinna maleva Sadama malevkondlased marsivad lõunasöögile. All — vasakul: merekaitseliidu vimpel heisatakse t/r „Sulevi“ masti; paremal: kursustest osavõtjad koos pealikutega ja lektoritega.

Kaitseliidu mereüksuste pealikute kursus

Kaitseliidu peastaabi õppe- ja spordiosakonna poolt korraldati Tallinnas 23., 24. ja 25. oktoobril s. a. kaitseliidu mereüksuste pealikute ettevalmistuse kursus.

Kursuse eesmärgiks oli:

— mereüksuste, paadi-, sidepostide ja lõhkesalkade pealikute ning minööride erialaline ettevalmistamine ja neile juhendite andmine oma erialaliste õppuste korraldamiseks;

— mereüksuste pealikute ettevalmistamine 1937. a. mereüksuste taktikaliseks õppuseks;

— praktiliste tööde ja katsete korraldamine pealikuile nende erialal — merel ja maal.

Ülalnimetatud eesmärgi kohaselt oli koostatud kursuse päevakord ja kursuse tunnikava. Kursuse avamine oli ette nähtud 23. oktoobril kella 1000—1030. Kell 1005 sõitis kursuse avamisele kaitseliidu ülema aj. k. t. k.-l. peastaabi ülem kolonel J. Maide, õppe- ja spordiosakonna pealiku kolonelleitnant A. Balder'i saatel, ja kell 1010 sõitis kursust avama kaitsevägede ülemjuhataja esindaja — kaitsevägede staabi ülem kindral Reek, keda õppekompanii väravates vastu võttis merejõudude staabi ülem kapten Mere ja õppekompanii ülem kapten-major Liikanen. K.-l. mereüksuste pealikud, arvult 200 meest, olid selleks puhuks

üles rivistatud õppekompanii söögisaali. Kaitsevægede ülemjuhataja nimel tervitas kindral Reek meremehi soojade sõnadega ja soovis kursuse head kordaminekut ja edu, ühtlasi kriipsutades alla ka nende ülesannete tähtsust, mis merekaitseliidul tuleb täita, mispärast õppimises peab olema hoolas ja oma tegevuses leidlik. Samuti tervitas soojade sõnadega kaitseliidu ülema nimel kolonel J. Maide. Önne ja edu soovisid kursusele ka merejõudude juhataja esindaja kapten Mere ja vee- teede valitsuse direktori poolt kapten Saarnak.

Pärast tervitusi algas loeng kol. J. Maide ja van- ltn. J. Klaari poolt sealsamas.

Pärast lõunavaheaega algasid teoreetilised õppu- sed gruppidenä klassides, mida tähelepanelikult jälgiti ja kuulati.

Teised kaks päeva olid pühendatud praktilistele õppustele, gruppidenä oma erialade järgi. Praktilised õppused merel kujunesid kaunis raskeks halva ilma tõttu. Ilm oli udune ja vahetevahel tibas tihedat vihma, isegi lainetus oli kaunis tugev, nii et merel sõit- jad märjaks said, kuid sellest hoolimata näis meeleolu kõigil olevat hea. Eriti huvitavaks aga kujunes öine õppus, kus paadid tegutsesid tuledeta — pimedas. Et ka ilm sompus oli, andis see sõitmine paadipealikuile tublit närvepingutavat tööd. Ka sidemeestel ei olnud halva ilma tõttu kerge — nähtavus oli väike, tuli tub- listi pingutada, et midagi näha.

Kõike kokku võttes peab tunnistama, et kõik me- hed oma erialadel olid tugevasti ametis ja püüdsid täita oma ülesandeid, kuivõrd seda lubasid õukord ja ilmastikuolud.

Lektorite esitustest kokkuvõtteid tehes võib üt- el-

da, et kõik pealiked on hästi ja hea eduga töötanud oma ala spetsialistidena, aga pealikuina töötamiseks on veel palju harjutamist tarvis.

Paadipealiked üksikult töötasid hästi, aga kor- raldusi tehes teistele paatidele ja oma meeskonnale tulid ilmsiks mõned puudused, eriti olid harjumatud paatide rivistused ja selleks käskluste andmine. Mi- nõörid oma erialal töötasid hästi. Sidemehed signa- listidena — head, mõned isegi väga head, aga sideposti pealikuina on veel õppusi tarvis, eriti vaatluseteenistu- ses. Sideposti vaateleja, kui tema vaatlussektoris on mitu laeva, peab kohe nendest leidma selle, missuguse andmete edasiandmine on kõige tähtsam, ja selle te- gevust ka teravamalt jälgima, aga selle juures ei tohi ka teisi unustada. Vaatluseks on veel palju praktilikat tarvis. Ka lõhkesalga meeste töö on minööride tööna tunnustatav, aga kui seda võtta pealikutel tööna, siis tuleb veel tublisti ette valmistada, eriti teoreetiliselt. Tuleb hästi lugeda „Merekaitseliitlase käsiraamatu“ purustustööde osa. Siiski kõike kokku võttes võib kursust täiesti kordaläinuks pidada. Loodetavasti kur- sus täitis oma ülesande ja näitas pealikuile sihtjooned, kuidas üksustes tuleb oma tööd korraldada ja õppetöid läbi viia, eriti aga praktilist külge — sidepostides ruut- kaartide tundmine, ruutudesse laeva asukoha määra- mine, vaatlus merel ja vaatluste tulemuste edasiand- mine keskkoha. Paatidel luurekäigul selgitada, kui- das tuleb ise sõita ja kuidas peab teisi jälgima.

Neid harjutusi tuleb malevais oma üksustes korra- ta kursusel saadud kogemuste põhjal, valmistades ette kaitseliitlasi neiks ülesandeks, milleks nad on kut- sutud.

J. K l a a r.

Kodutütarde suvisesil tegevusesil

Kodutütarde suvise üleriikliku ettevõtenä korral- dati kodut. vanemate õppepäevad Läänemaal, Uue- mõis as, 14.—17. aug. 1936. a. Osa võttis 150 k.-t. juhti, 8 n.-k. liiget, 1 vanakotkas, okariiniorkestri juht hr. Meri.

Ruumi kitsuse ja tööjaotuse tõttu ei olnud võimalik osavõtjate arvu suurendada. Üldisi loenguid oli 5, mida pidasid: k.-t. peavanem S. Pruuden teemal „Pidulikest koondusist“, n.-k. peasekretär E. Oskar — „Naiskodu- kaitse ja kodutütred“, ringkonnavanem M. Reitkam — „Massilisest kogunemisest kinnises ruumis“, ringkonna- vanem L. Rand — „K.-t. rühmade talvisest tegevusest“. Peale selle andis L. Rand ühe näitliku koonduse. Rüh- manvanem L. Room rääkis „K.-t. rühmade suvisest tege- vusest“.

Praktilised tööd toimusid viies salgas, iga salga kohta 10 töötundi, missuguse aja jooksul viidi tegeli- kult läbi sõlmede tegemine, signaliseerimine, rivi ja tervitus, liputseremoonia, telgi püstitamine. Pealeselle oli veel 9 tundi okariiniorkestri harjutusi. Igas sal- gas oli veel üks „vestlustund“, mille kava oli juba varem peavanema poolt koostatud. Vestlustundi juhtis ring-

konnavanem L. Rand. Üks kord peeti kõnevõistlus. Võistlejaist tuli esikohale pr. Ploom, Petseri, teemal: „Pärja panek tundmatu sõduri hauale“. Ka võeti ette ekskursioone Vormsi, Noarootsi, Ridalasse, Ungrusse, Haapsalu linna ja ajalooa tutvustas k.-t. vanemaid linnanõunik hr. A. Pakri, ühtlasi pandi pärg vabadussõjas langenute ausambale. Lõkkeõhtuid oli üks, kus iga ringkond esines ettekannetega. Õppepäe- vade juhtkonnale ja ringkonnavanemaile oli linnapea dr. Alver'i poolt korraldatud vastuvõtt rannahoones.

Viimisel päeval oli kõigi osavõtjate üldkoosolek, kus arutati mitmesuguseid kodutütarde tegevusse puutuvaid küsimusi.

Pidulikul lõppkoondusel andsid Lääne ringkonna Sinalepa 8 kodutütart kodutütre töötuse, mida pea- vanem vastu võttis. Pidulikku lõppkoondust juhtis Lääne ringkonna vanem L. Kaal, kes kogu õppepäevade ajal kogu oma jõu pühendas õppepäevade korraldusteks ja nende heaks kordaminekuks.

Pidulikust koondusest võttis osa kindral J. Oras- maa. N.-k. peasekretär E. Oskar ja k.-t. peavanem

viibisid kohal kogu kursuste aja. Viimase juhtimisel arenes kõik tegevus. N.-k. Lääne ringkonna esinaine E. Seimar oli igal pool oma nõuga abiks. Järva ringkonna vanem M. Reikkam sisekorravanemana võitis kõikide lugupidamise.

Harju ringkonna üksikud rühmad pidasid möödunud suvel nädalalõpulaagreid. Korraldati matku Harju linnuseile ja naaberrühmadesse. Suve läbi rühmad hoidisid korras lähimad mälestusmärgid. Küllastati n.-k. laagreid. Ringkonna suvepäevad peeti Keilas 6. ja 7. juunil, millest osavõtjaid oli 600 ümber. Ühiselt n.-k. korraldati loterii ja peeti lõkkeõhtu.

Võidupühal võeti osa pidustusist, mis olid korraldatud koos kaitseliidu ja naiskodukaitsesega. Esineti laulude, deklamatsioonide, rahvatantsudega. Kaunistati mälestusmärke pargade ja lilledega. Peeti valvet riigivanemalt saadud tulega süüdatud lõkke juures koos noorte kotkasteiga.

Järva ringkonnas korraldati 13. ja 14. juunil Paines kevadpidustused koos kaitseliidu 10-aasta juubeli pidustustega, kus toimus ühtlasi lipu üleandmine n.-k. Järva ringkonna poolt kodutütardele.

Lääne ringkond korraldas Haapsalus k.-t. õppep. 25.—28. juunini. Osavõtjaid oli 18 vanemat, 71 kodut. ja 2 n.-k. liiget.

Narva ringkonna Narva-Jõesuu algkooli rühm korraldas laagri Narva-Jõesuus, Magerburgis, 4.—5. juulini. Osa võttis 1 vanem ja 7 kodutütar. Kavas oli toitlustamine, pioneeralala omandamine ja mängu. Muid ettevõtteid suve kestes ei ole korraldatud.

Petseri ringkonna ühiseiks ettevõtteiks olid kevadpidu ja võidupüha pidustused juunis. Üksikud rühmad korraldasid suve jooksul matku Munamaele ja Pihkva järve ääre. Noorte kotkaste laagrist võttis osa 1 juht ja 5 kodutütar. Petseri linna k.-t. tegid väljasõidu 20. sept. Vana-Irboskasse, tutvumiseks ajalooliste mälestusmärkidega.

Pärnu ringkond korraldas üleriikliku kodutütarde õppelaagri Reius 9.—14. aug. s. a., kutsudes osavõtjaid igast ringkonnast. Osa võttis 12 ringkonda, välja arvatud Sakala, Saare- ja Tartumaa. Osavõtjaid oli kokku 158. Pärnu ringkonnast võttis osa 4 vanemat ja 61 kodutütar. Õppelaagri kavas oli pioneeralala, signaliseerimine, esimene abi, riviõppus, okariiniorkestri harjutused, sportlikud mängud, lõkkeõhtud järgmiste ettekannetega: koorilaulud, soolaulud, deklamatsioonid, orkestri ettekanded. Telkide vahelises võistluses tuli esimesele kohale Pärnumaa oma uhke „Vändra karuga“. Õppelaagripäeval 13. juulil käisid kodutütred riigivanemat tervitamas ja aetasid pärja Lydia Koidula ausambale. Samal päeval annetati kodut. Pärnu ringkonnale lipp n.-k. Pärnu ringkonna poolt ning toimus ka lipu õnnistamine. Kodutütarde peavanem S. Pruuden viibis laagris ühe öö ja päeva. Laagrit külastasid veel peastaabi ülem kolonel Maide, Pärnu maleva pealik, Pärnu linna- pea ja palju teisi. Suurlõkkel oli küllastajaid umbes 300.

Pärnumaa ringkond korraldas suvepäevad 28.—31. juulini s. a. Orajõel. Ööbiti Metsapole algkoolis ja osaliselt telkides. Osa võttis 46 vanemat, 287 kodutütar ja 10 n.-k. liiget toitlustajaina. Tegevusaladeks oli pioneer-ala, side, esimene abi, võimlemine, rivi, majapidamine, laulmine ja okariiniorkester. Suvepäevi külastasid Pärnumaa n.-k. ringkonna esinaine prl. Lipmann, Pärnumaa aj. maavalitsuse esimees hra Marksoo, koolinõunik hra Raud ja palju teisi. Suurlõkkest võttis külalistena osa umbes 200 inimest ümbruskonnast ja Pärnust.

Saaremaa ringkonnas korraldasid Leisi, Muhu, Valjala, Kuressaare jaoskonnad koos noorte kotkasteiga laagrid. Kodutütarde vanemad koos noorte kotkasteiga korraldasid „Kuusiku“ õppelaagri.

Kavas oli pioneeralala, näitlik rühma ja salga koondus, välivõidude tegemine, signaliseerimine, sõlmede sidumine, igasugused praktilisi oskusi, pesupesemine, kartulikoormine, kodukaunistamine jne.

Pealeselle on tehtud veel eksk. Vilsandi ja Järva randa, õppe-eesmärgiga. Laagrite korraldamine koos noorte kotkasteiga on õnnestunud kõigiti hästi. Peab nentima sõbralikku ja seltsimehelikku suhtumist ning mõlemapoolset püüdu mitte teineteisest maha jääda.

Sakala ringkonna Viljandi linna kodutütred korraldasid eksk. 24. mail Lembitu linnamäele. Osa võttis 8 juhti, 92 kodutütar. Teel sinna tutvuti Suure-Jaani aleviga, käidi prof. Köhleri haulal, vabadussõjas langenute ausambal. Ekskursiooni eesmärgiks oli viia kodutütred ajaloolisele Lembitu linnamäele, kus kodutütardele tutvustati koha peal Lembitu ajajärku meie ajaloo.

Sakala kodut. suvipäevad peeti Viljandis 11. ja 12. juunil, millest osa võttis 360 k.-t. ja 40 vanemat. Suvepäevade avamine sündis maagümn. pargis. Vanemate koosolek peeti sama gümn. saalis, kus k.-t. peavanem andis seletusi kirjalikult sisseantud küsimustele. Kodut. ühisel koosviibimisel esineti koorilaulu, mängude ettekannetega. Noorte kotkaste lõkkeõhtul esineti kõnekoori deklamatsioonide ja tantsudega.

Asetati pärg vabadussõjas langenute ausambale kodutütarde ja noorte kotkaste poolt.

Tallinna ringkonna kodut. üksikud rühmad korraldasid lühiajalisi matku, ekskursioone, väljasõite. Suuremat iseseisvat suvist tegevust ei olnud.

Tartu ringkond korraldas juunis ekskursiooni Reola 200 osavõtjaga, mis oli mõeldud puhkuseks, ümbruse tundmaõppimiseks, vabadussõjas langenute austamiseks.

Tartumaa ringkond korraldas 3.—6. juulini Elvas k.-t. vanemate õppepäeva ringkonnavanema L. Ranna juhtimisel, millest võttis osa 56 vanemat. Kavas olid üldloengud ja praktilised töötunnid mitmesuguste oskuste ja tseremooniade alalt. Lahendati tekkinud küsimusi ja plaanitseti uusi kavatsusi. Esineti ühiselt noorkotkaste suurlõkkel, mis kujunes täieliseks vabaõhuetenduseks. Siia oli ilmunud palju külalisi, nii kaitseliitlasi kui ka noorte kotkaste juhte.

Valga ringkond korraldas k.-t. vanemate õppepäevad 7.—9. sept. s. a. Osa võttis 21 vanemat. Kavas olid üldettekanded ja praktilised töötunnid. Ringkond korraldas 23.—24. maini s. a. suvepäevad koos noorte kotkasteiga. Osa võttis 20 vanemat, 400 kodutütar, 40 n.-k. liiget toitlustajaina, samariitlasina. Korraldati k.-t. ja noorte kotkaste ühine näitus.

Matku korraldasid üksikud rühmad, samuti peeti ka mitu lõkkeõhtut. Ekskursioon korraldati 13.—16. juulini Pärnu-Reiu laagriga tutvumiseks, millest võttis osa 12 sõitjat. Linnas korraldati kodutütardele igal teisipäeval mängumuru linna II algkooli õues.

Viru ringkond korraldas õppepäevad Porkunis 27.—30. juunini. Osa võttis 81 kodutütar ja 38 vanemat. Tööd juhtis k.-t. instruktor H. Ainomäe. Kavas olid üldloengud ja praktilised tunnid. Porkuni lossi ja ajaloo kohta pidas loengu V.-Maarja rühma vanem Jüriado.

Lõkkeõhtut külastasid k.-t. peavanem, n.-k. peasekretär ja palju teisi. Võidupüha pidustustest võeti osa kohalike kaitseliidu üksuste juures.

Võru ringkond korraldas 11. sept. õppepäeva k.-t. vanemaile. Osa võttis 40 k.-t. vanemat, 2 n.-k. esindajat, 3 instruktorit ja 14 kodut. näitlikust koondust.

Üksikud rühmad on teinud lühiajalisi ekskursioone ligemasse ümbrusse ja Petserisse, tutvumiseks linna ja kloostri. Ekskursioonid olid ühepäevased, mai-kuu lõpul, kuna suvevaheajaks lapsed on rakendatud põllutööle.

Meie liidurahva aastapäeva puhul avaldame katkendi nende tuntuima kirjaniku J. Akurateri samanimelisest novellist

„Mis ka ei juhtuks,“ ütles pühalikult vana parun Diderich, „teadke, et selle rahvaga me ei saa koos elada! Mõlemaile meile pole siin ruumi, üks peab hukkuma! Ja mõtelgem, armsad lapsed, et mitte meie ei ole need, kes hukkuvad, vaid nemad. See rahvas on niivõrd täis viha meie vastu, et me ei tohi hellitada mingisuguseid illusioone lepitusest nendega. Kus on kõne meie ja meie sugukonna elust ja omandusest, seal on lubatud igasugune võitlus, ja iga võitlus on püha. Kui on tarvis — ohverdate end, aga hoolitsege selle eest, kuidas hävitada neid pimedaid pärismaalasi.“

Parun Diderich istus oma vanas mugavas tugi-toolis ja vestles oma tütarde ja naisega. Ta oli reisi-ülikonnas: ta kõrval põrandal oli kulunud nahast reisisumadan ja seljas oli tal vanapoolne palitu. Parun näis pigem mõne proovireisijana kui vana esmajärgulise aristokraadina, kes oma isiklikus majas Riias oli elanud aastaid suurejoonelist elu.

Nüüd olid teised mõtted, mitte elunaudingust. Oli proklameeritud uus valitsus, kus olid vaid lätlased, ja pealeselle põhja poolt surusid peale kommunistide rügemendid, kes võisid saabuda Riiga kõige lähemal ajal. Parun sõitis Saksamaale, et hankida sõdijaid, kellega päästa seda, mis oli hukkumas. Tal oli tutvusi kõrgeimas saksa mõisnikkonnas, ja et Kuramaal elada tahtjaist ei olnud puudu, siis kindlasti pöördub ta juba varsti tagasi uue raudmeeste korpusega ning kõik elustub taas, mis näis juba olevat surnud. Tema võitlus oli võitlus idee pärast.

Ära reisisid ta rääkis viimseid sõnu oma perekonnale. Ja sõnad olid täis uhkust, halastamatut viha. Et terve perekond ei saanud enam ära reisisid, siis parun andis juhtnõore, kuidas majas toimida.

„Isa,“ lausis vanem tütar Mery, „ärgem mõtelgem nii halvasti. „Inimeste brutaalsed kired ei ela kaua ja kindlasti saabub varsti rahu ning kaob korralagedus. Ma arvan, et meil pole tarvidust tormata võitlusse ja valada verd.“

„Verd —? Mis on veri, kui me peame kaitsma oma tulevikku, meie kultuuri ja elu eksistentsi?“ algas parun ägedalt. „Ainult verega võime saavutada võidu. On hetki inimese elus, ja eriti rahvaste elus, millal peab unustama kõik, et võita, isegi vanad kombid ja käsud. Ükski moraal ei võitle meie eest, ükski jumal ei päästa meid. Unustagem need nüüd. Moraal, kõlblus ei kõlba sellastel kordadel, need on isegi lubamatud. Moraal on nende, mitte meie jaoks. Sõjas võidab see, kes on halastamatum, kes on lähemal loomale, mitte aga need, kes on loiid, kes paluvad jumalat ja tuginevad vaimsele jõule ja kõlbelisusele. Olge meie soo väärilised ja teadke, et ma ei viivita tule-

mast teile appi tugevate jõududega. Neist nartsupunt-raist, kes on hakanud mässama nagu Rooma orjad, võime lahti saada vaid tarvitades kuuli, völlast ja mõõka — mitte teisiti. Sellepärast on mu viimne sõna — hävitage seda rahvast kõigi abinõudega, kus ja kuidas aga võite. Meie esivanemad ootavad meilt seda.“

Vana kõhnavõitu aristokraat tõusis istmelt, vaatas järele oma revolvi taskus, suudles tütreid ja naist, kes oli puhkenud nutma, ja väljus, võttes kaasa väikese reisisumadani.

Tänaval ümbritses teda talvehämarus — oli mõned päevad enne jõule — ja niiskus. Paar kahtlast inimest sõitis voorimehel, lauldes revolutsioonilisi laule. Siin-seal hulkusid lahkuvad saksa rauddiviisi sõdurid röövitud varandusega, poolkatkenud, arad, tuletades meele igal sammul armee kokkuvarisemist. Võikalt ja kurvalt seisid majad ja niisama võikalt hüüatas vedur.

Parun ruttas jaama. Trüginud läbi sõdurite hulgast, leidis ta endale koha täiskiilutud vaguninurgas kui lihtne põgenik. Silmad põlesid tigidalt ja peas visklesid sünged mõtted. . .

Uhkes korteris Riia parimas kvartaalis tekkis tema lahkumisega niisama sünge ja lämmitav vaikus. Üksed suleti mitme lukuga ja kinnitati kettidega, tuled kustutati. Vaibad sumbutasid ka teenijate sammud. Ainult vana toapoiss-preislane, ainuke meeshing korteris, tundis end tõelise käskijana, sest parun oli andnud talle mitmesuguseid instruksioone igaks juhuks.

Parun Diderichi suguvõsa oli üks kuulsaimaist Baltimaal ja tema esivanemaid loeti suguvõsa raamatulisel neli sada aastat tagasi. Suurte mõisade omanik, praegune perekonna-isa, oli olukorras, kuhu on jõudnud paljud baltlasist. Tema suguvõsa ähvardas väljasuremine, sest tal ei olnud meessoost järeltulijaid. Kogu rööm seisis tütarde. Neid oli kolm. Vanem, Mery, veidi üle kolmekümne, oli vaimuliku tüüpi ja valmistus misjonitegevusele paganate hulgas kusagil Taga-Indias. Keskmise, Frederika, leinas oma peigmeest, krahvi, kes oli langenud maailmasõjas, ning oli valmis viskuma võitlusse, et kellelegi kätte tasuda. Ent noorem, kahekümnekahe-aastane Magda, iludus, haruldaselt sentimentaalse, närvliku keha ja kaleda, halastamatu südamega, oli täieline isa tütar ja põles seikluste ihas, mis haaraksid teda välja perekonna sülest, kus ta temperamendil oli liiga kitsas. Ta röömutses seesmiselt ebatavaliste sündmuste üle, mille üle perekond oli erutatud. Ta hingas ahnelt sensatsioonist immutatud õhku, talle meeldisid revolutsioonilised aktid. Tema küpsenud nooruse tungide ajajärk oli kooskõlas sellega, mis sündis inimkonnas. Ta koosnes kahest eri osast — sõnul väljendamatult uhke ja

täis aristokraatlikku kõrkust ja vististi isa erootilise elemendist päritud tume tung naudingule. Viimane asjaolu oli äratanud temas suikuva hetääri, kes nüüd oli valmis kõigele. Ta oleks kindlasti astunud halastajaõena sõjaväkke või sõdurina surmapataljoni, kui vana Diderich poleks teda taltsutanud oma raudse käega.

Sellepärast nüüd, kus perekond seisis pörutavate sündmuste läheduses ja võis oodata kõige halvemat, Magda oli kõige ükskõiksem, vähimagi erutusega. Ta tundis endas isegi nagu mingit ootust, nagu soovi, et sünniks midagi ebaharilikku, mis annaks elule teise suuna. Üks, mida ta kartis, oli — surm. Kõike kõiges... ainult mitte surra! Elada, nautida, käskida, end näidata — see oli tema unistus.

Mis puutub vanasse paruniprouasse, siis perekonnas oli jõutud enam-vähem selgele otsusele, et teda ei saa enam võtta täiesti normaalsena. Ta põdes suurus-hullustust, mis üha kasvas vanaduse lähenedes, ja taoti laskusid talle justkui määratsushood. Siis kasvatas ka viha elu muudatuste ja ajalooliste sündmuste vastu. Juba pikemat aega ei ilmunud ta tänavale, et vältida haigushoogu, mis oleks võinud lõppeda halvasti.

Maja jäi vaikseks ka sellepärast, et okupatsioonivõimu ohvitserid lahkusid ühes sõduritega, paljud isegi jumalaga jätmata. Ja terve aristokraatlik perekond oli nagu sisse piiratud. Näis, nagu oleks aeg tardunud, ja ainult kuulujutud luusisid nagu kodukäijad ümber majanurkade, ikka ebaasjalikumad ja häbematumad.

Enam-vähem selgust tõi iga päev Magda, kes midagi kartmata tavatses uita piki tänavaid ja kuulutada rahvahulkades. Ta oli osav näitleja ja osates läti keelt võis ta kõike teada saada. Nende teadete tõttu muutus meeoleolu perekonnas üha kurvemaks, ja kui süüdati vana kombe järgi jõulupuu, siis näis, nagu põleksid matuseküünlad kellegi katafalgi juures, paistis, nagu oleks keegi surnud. Kes, seda ei teadnud veel keegi.

II.

Ühes hämarusega olid saabunud linna ka kommunistide osakonnad, kuid juba järgmisel hommikul teadsid kõik, mis on tulemas. Terror tantsis kui punane karnevaali keigar mööda tänavaid, isegi õhk oli täis surmahingust, ja kui veel kusagil liikus inimesi, siis oli see täidesaatev võim, kellele kõik oli lubatud. Kõik teised vaiksivad kaetud akende ja lukustatud uste taga.

Esimene kuu möödus ilma eriliste sündmusteta. Kuid siis oli uus võim välja töötanud endale süsteemi ja teostas seda raudse kindlusega. Valitsuse mehhanism töötas pidevalt ühes suunas, ilma erandita. See pärast on ka arusaadav, et ühel ööl piirati parun Diderichi maja ümber ja ta korter otsiti läbi, kõik elanikud vangistati ja saadeti ülekuulamisele.

Kõik toimus nagu unenäos ja vaikselt, justkui nii oleks pidanudki juhtuma — paruni perekond lahkus...

Kommunistide ülekuulamise ja ajutise vangistuse koht oli Elliisabeti tänaval, Strelnieku aia lähedal. Seal oli kirju inimeste koosseis. Üks suur korter oli muu-

detud vanglaks, tribunaaliks, komitee asukohaks. Kogu aristokraatsest ja intelligentsest Riist oli toodud siia vahistatuid. Kõige vähem oli juute, kõige enam sakslasi. Seal oli arste, advokaate, majaomanikke, kaupmehi, kirjanikke, näitlejaid, õpetajaid, ka teenijaid. Naised eraldatud meestest mitmesugustes ruumides.

Korteri sisustusest oli jäänud järele vaid pinke, diivan ja toole. Vahistatud lihtsalt istusid või magasid põrandal, kui olid lõplikult väsinud. Suurem osa aga kõndis närvlikult, heideldes oma mõtetega, mis olid masendavad ja kurvad. Harva sai mõni õnne osaliseks näha veel vabadust. Suurem osa asetati seinääre ja paigutati vanglasse, kust nad öösiti asusid pikale teekonnale olematusse.

Vahistatud tulid kodust patjade ja tekkidega, häis, soojes riideis, jalatseis ja sööginõudega. Kuid minnes vahistatute ruumi, tuli kõik jätta väljapoole. Noored väledad juudikesed ja valvurid koristasid kiiresti kõik paremad esemed enestele. Nende toad olid täis pehmet mööblit, vaipu, sooje ülikondi. Buržuid olid küllalt kannud seda riisutud varandust ja võisid nüüd läbi ajada ilma selleta... Need vähesed päevad, mis neil jäi elada, võisid nad veeta ka mugavusteta.

Paruniproua ühes tütardega kadus rahva hulka. Ta kõneles erutusest enesega. Tema väljanägemine oli hirmuäratav. Sasis juustega, lohakalt rietatud, alati rahutu. Imelikul kombel oli tal ühes jalas saabas karusnahkse säärega ja teises pehme toaking. Ta võrdus Napoleoni sõjaväe grenadeerile, kes taganes Venemaalt, räbalaisse mähitud, katkenud.

Suurimas valikus

riidekaupu

KODUMAA JA VÄLISMAA

VIIMASED UUDISED

naistele ja meestele

ALATI SAADAVAL

K-M. TALLINNA TEKSTIIL

V. KARJA 1

Ta kõneles taoti mõningaid sõnu teiste vahistatud naistega, kes näisid intelligentsemad, vandus tasa omaette ja vaadeldes oma rinda ja kõhtu lausus tihti:

„Ich bin hungrig . . . hungrig!“

„Ma tean,“ ütles ta kellelegi prouale silmi vaadates, „teie saate lahti, teie ei saa midagi. Aga mina. Mind lastakse maha.“

Mõlemad vanemad tütreid istusid koos ja sosistasid erutatult omavahel. Nad käitusid väärikalt ning viisakalt, ehkki tajusid oma saatust.

Parunitütär Magda näis väliselt kõige üksikõiksemana, kuigi ta kandis eneses suurt uudishimu, mis saab edasi. Ta oli võtnud kodust kaasa mingisuguse raamatu, mida ta luges usinasti, liikumatult väikese diivani otsal; tema kõrval istus paar naist, kes jutlesid oma kodustest asjadest.

Iseugused olid Magda silmad. Kui ta viibis mõtteis millegi ihaldatava juures, siis olid need selged ja sinised, vesiselt niisked nagu isal, kuid ägestuse hetkeil, vihas muutusid need mustjasrohelisteks. Paistis, et ka veri on tal mitmet värvi, olenedes meeleolust. Tema mustad juuksed, omapärase soenguga, meenusid mingisugust renessansiaegset poisupead, mis oli täis rahutust ja omapärast ilu.

Õdedega oli ta mahe, aga emast pöördus ta kõrvale nagu võikast ilmutisest.

Vahistatuile toodi kojujäänuilt mitmesuguseid toiduaineid, mida hea meelega lubati teha. Kuid kõik tuli valvurite ja komitee kätte, kes ei häbenenud millegi üle, söid ja jõid nagu juba tegelastele kohane. Jäänused heideti suurtesse korvidesse. Seal oli võileivakoorikesi, kalaluid, vorstinahku, singiservi ja leivaotsakesi. Neist korvidest, mis toodi kord päevas vahistatute tuppa, võis igaüks valida endale, mida leidis. Enamik leidis jäänustest ka midagi söödavat ja alistudes saatusele söi isuga võileiba, millelt või oli ära lakutud, või konservijäänuseid. Ent osa naisi hülgas sellast toiduportsjonit, kannatades rahulikult nälga.

Lõuna paiku kästi vahistatuil minna alumisele korrale, kus valmistati lõunasööki tribunaali liikmeile. Tuli minna kartuleid koorima, nõusid pesema. Mõned läksid vabatahtlikult, sest töötades oli võimalus osa söögiaineid peita riietesse ja siis pärast süüa. Tavaline saak olid toored kartulid, mida peened daamid oskasid peita siidpluusidesse. Lukustatud taas arestituppa, nad oskasid panna kartuleid ahju, mis küdes vähehaaval, ja neid küpsetada. See oli nauding.

Keegi suurekasvuline teenijatüdruk oli vahistatud sellepärast, et jäetuna üksi oma leivaisa varanduse juure oli ta seda hoolsasti valvanud, väljumata korterist terve kuu jooksul. Ta töötas eriti usinasti köögis ja tõi üles kartuleid.

Nähes, et Magda ei söö midagi juba mitmendat päeva, ta viis talle küpsetatud kartuli ja palus võtta. Kuid parunitütär pöördus kõrvale, pomises omaette ega võtnud. Paruniproua aga haaras selle suure õhinaga ja õgis ära, õhates:

„Oh Jumal! Ma olen näljane!“

Aegajalt tuli aresti tuppa naisvalvur, kes valvas ust. Ta käis kõik läbi, vahtis kiinduvalt silmadesse, vaatles kõike põlastuse ja tigidusega, kergitades oma püssi. Ta ei suutnud mõista, milks pidid veel siin asuma need buržuidaamid, keda oleks pidanud kõrvaldatama võimalikult ruttu.

Niisugustel kordadel tekkis tubades masendav vaikus, kõik pöördusid kõrvale ning vaikisid, justkui mingi müstiline lind oleks lehvitanud oma tiibu.

Paruni perekonna liikmed eraldati üksteisest ja paigutati pärast ülekuulamist vanglasse. Ükski neist ei teadnud, mis oli juhtunud. Nende majast oli leitud kuullipilduja, mille vana Diderich oli saanud lahkuvalt sõdureilt ja peitnud ühes padrunilintidega oma kappi tulevaseks võitluseks, sõnagi sellest omastele lausumata. Nad ei teadnud ka, et nende toapoiss-preislane oli juba maha lastud, ja sellepärast vastasid nad tribunaali küsimustele mitteteadmisega.

Viiendal päeval sai Magda naisvalvuri kaudu täheke:

„Magda! Täna öösel läheme meie surma. Meid kõiki on surma mõistetud. Ole tugev ja võta vastu mu jumalagajätt. Jää truuks meie ideele ja tasu kätte meie eest. Frederika.“

Naisvalvur oli saanud Frederikalt kuldraha ja andis rahulikult täheke edasi, sest ta teadis, et sel pole enam mingisugust tähtsust.

Magda võpatas . . . Vaid seekord. Surm möödus temast mööda pikka tühja vangla koridori ning vaatas temale kergelt märku andes . . . Ja korraga näis Magdale, et on veel pääsetee ja et ta elab. Tal on täita mingisugune missioon, ülesanne. Tema, Magda von Diderich, näitab, mis tähendab elada. Ta hingas uhkelt ja vabalt, meenutades tribunaali eesistuja pilke oma kõrgetel rindadel ja punastel huultel. Silmad löid palavikuliselt särama . . . Hüva. Suguvõsa vere eest maksavad nad kalli hinna . . .

Siis ta mõtles . . . mõtles ja sammus mööda oma väikest tuba kogu öö. Ja mõtles ka veel siis, kui ta viidi hommikul tribunaali eesistuja kabinetti . . . Ta mõtles nii intensiivselt, et tuli juba neljandat korda korrata küsimust: „Kuidas on teie nimi?“

Siis ta ärkas ja naeratas irooniliselt. Naeratus näis eesistujale intiimsena ja ka tema naeratas, intiimselt ja kahemõtteliselt.

„Istuge!“

Magda istus toolile ja ainult siis tundis oma jõuetust. Ta oli paastunud viis päeva.

„Võib-olla teile klaas teed?“ lausus noormees, ja vastust ära ootamata kutsus ta teenija ja käskis tuua kuuma teed. Ning kiindus ahnelt Magdasse.

„Algab, algab,“ vilksatas Magda peas mõte. „Las algab . . .“

Ja siis tundis ta end tugevana, suurena, täis elu ja vabadust. Ta teadis kõik, mis sünnib.

Läti keelest tõlkinud K. Aben.

KAITSELIIDU

1935/36. AASTA EELARVE TÄITMISE

ARUANNE

I. Kaitseliidu riiklikud toetussummad.

Riigikogu poolt 19. märtsil 1929. a. vastu võetud kaitseliidule toetuse andmise seaduse (R. T. 29 — 1929. a.) ja nimetatud seaduse muutmise seaduse (R. T. 1 — 1934. a.) järgi on määratud kaitseliidule iga-aastaseks toetuseks Kr. 650.000:—.

Kaitseliit on riigilt saanud toetust järgmiselt: 1929/30. eelarveaastal Kr. 650.000:—; 1930/31. eelarveaastal — Kr. 600.000:—; 1931/32. eelarveaastal — Kr. 606.000:—; 1932/33. eelarveaastal — Kr. 444.500:—; 1933/34. eelarveaastal — Kr. 500.000:—; 1934/35. eelarveaastal Kr. 570.000:—; ja 1935/36. eelarveaastal Kr. 665.000:—.

Seega jäi aruandeaasta lõpuks riigikassasse eel-tähendatud seadusega määratud toetusest Kr. 514.500:—.

Kaitseliidu 1935/36. a. riikliku toetussumma eelarve.

Kaitseliidu 1935/36. a. riikliku toetussumma eelarve on kujunenud:

1. Põhieelarvest, mis on kinnitatud vabariigi valitsuse poolt 8. märtsil 1935. a.
2. Majandusministri poolt 1935/36. a. eelarve juure arvatud 1934/35. a. krediitide ülejäägist.
3. Vabariigi valitsuse poolt 25. märtsil 1936. a. lubatud suurendustest ja vähendustest.
4. Lisaeelarvest (Eesti vabariigi 1935/36. a. kulude ja tulude lisaeelarve nr. 2 — R. T. 22 — 1936. a.).

Kulude eelarve kujunes järgmiseks:

1. põhieelarve	Kr. 612.718:—
2. juurearvatud krediitide ülejääk	„ 50.000:—
3. suurendused	„ 13.800:—
4. lisaeelarved	„ 15.000:—
	Kr. 691.518:—
5. vähendused	Kr. 13.800:—

Seega oli lõplik 1935/36. a. kulude eelarve kogusumma . . . . . Kr. 677.718:—

Tulude eelarve kujunes:

1. põhieelarve	Kr. 612.718:—
2. juurearvatud krediitide ülejääk	„ 50.000:—
3. lisaeelarved	„ 15.000:—

Seega oli lõplik 1935/36. a. tulude eelarve kogusumma . . . . . Kr. 677.718:—

Kaitseliidu 1935/36. a. riikliku toetussumma eelarve täitmine.

Kaitseliidu 1935/36. a. kulude eelarve

krediitide kogusummast	Kr. 677.718:—
on aruandeaasta jooksul ära tarvitatud „	670.178:63
Seega on jäänud tarvitamata	Kr. 7.539:37

Nimetatud krediitide ülejääk koosneb vähematest ülejääkidest kõikidel kulturaladel, kusjuures nimetamisväärsed ülejääke ei ole ühegi kulu § järgi.

Kulusummast on tarvitatud 31,62% palkadeks, 17,86% relvade ja laskemoona muretsemiseks, 6,79% õppeala ja kehalise kasvatuse kuludeks, 5,16% kraami-varustuse peale ja ülejäänud 38,57% — majapidamise, kantslele, sideabinõude ja tehnilise varustuse ning muude eelarves ettenähtud kulude katteks.

Aruandeaasta jooksul soetatud varanduste alal langeb kulude lõviosa relvade peale, kuna telliti uusi vaba- ja täpsuspüsse, osteti inglise vintpüssi padruneid, muretseti padruneite laadimise abinõusid ja täpsuslaskemoona ning täiendati muud relvavarustust.

Ülevaatliku pildi riikliku toetussumma eelarve täitmisest annavad:

1. „Kaitseliidu 1935/36. a. riikliku toetussumma eelarve kulude aruanne“ (tabel nr. 1).
2. „Kaitseliidu 1935/36. a. riikliku toetussumma eelarve kulude kokkuvõtte ühise nomenklatuuri järgi“ (tabel nr. 2).
3. „Kaitseliidu 1935/36. a. riikliku toetussumma eelarve tulude aruanne“ (tabel nr. 3).

Kaitseliidu kassatagavarade liikumine.

Kaitseliidu kassatagavarade seis oli:

1. aprillil 1935. a.	Kr. 33.226:52
31. märtsil 1936. a.	„ 48.142:66

Seega on kassatagavarad aruandeaastal suurenenud . . . . . Kr. 14.916:14

Üksikasjalise ülevaate kaitseliidu kassatagavarade seisust annavad:

1. „Kaitseliidu 1935/36. eelarveaasta riiklike toetussummade kassa aruanne“ (tabel nr. 4).

Kaitseleidu 1935/1936. a. riikliku toetussumma eelarve kulude aruanne.

Tabel nr. 1.

1934/35 a. kulud	1935/36. aasta eelarve				Eelarve jaotus	1935/36. a. kulud	Ütejaak	
	Põhieelarve	Juurearvatud krediit	Lisaeelarve	Suurenemine ja vähenemine				Kokku
165.060,02	201.417,—	—	11.000,—	—	§ 1 p. a Palk	211.933,68	483,32	
22.461,79	33.211,—	—	—3.000,—	—	§ 1 p. b Teenistusvanusetasu	29.826,62	384,8	
17.695,35	21.492,—	—	+ 500,—	21.992,—	§ 1 p. c Korterivarustuse raha	21.955,75	36,25	
639,—	300,—	—	—	300,—	§ 1 p. d Ajutine töäjõud	199,—	101,—	
29.807,42	33.400,—	—	—2.000,—	31.400,—	§ 2 p. a Sõidud siseriigis	31.000,70	599,30	
637,45	600,—	—	—	600,—	§ 2 p. b Sõidud välisriigis	453,43	146,57	
3.678,38	1.500,—	—	— 500,—	1.000,—	§ 2 p. c Ümberpaigutused	948,92	51,08	
3.521,70	5.160,—	—	—	5.160,—	§ 3 p. a Laste abiraha	5.028,91	131,09	
2.857,49	3.430,—	—	—	3.430,—	§ 3 p. b Haiguskindlustus	2.843,45	586,55	
3.191,52	3.340,—	—	—	3.340,—	§ 4 Esindus	3.340,—	—	
263,20	300,—	—	—	300,—	§ 5 Juriidiline abi ja kohtukulud	300,—	—	
17.439,—	15.940,—	—	+ 500,—	20.440,—	§ 6 Kantselisei kulud	20.417,08	22,92	
27.375,11	32.915,—	4.000,—	+ 1.500,—	34.415,—	§ 7 Majapidamine	34.332,59	82,41	
846,07	913,—	—	— 300,—	613,—	§ 8 Avalikud maksud ja kohustused	521,05	91,95	
16.355,57	16.175,—	—	+ 1.000,—	17.175,—	§ 9 p. a Liikumise abinõud	16.962,54	212,46	
5.850,08	6.900,—	—	— 500,—	6.400,—	§ 9 p. b Tasu veo eest	6.344,89	55,11	
6.188,64	2.320,—	—	+ 550,—	2.870,—	§ 10 Vallasvara	2.868,22	1,78	
2.185,52	6.492,—	—	+ 1.200,—	6.492,—	§ 11 p. a Kapitaairemont	6.482,84	9,16	
3.844,53	4.135,—	—	— 2.500,—	5.335,—	§ 11 p. b Jooksev remont	5.280,85	54,15	
4.488,86	8.400,—	—	+ 2.300,—	5.900,—	§ 12 Kultuurilised kulud	5.892,12	7,88	
41.258,75	43.187,—	—	—	45.487,—	§ 13 Õppeala ja kehaline kasvatus	45.446,01	40,99	
31.687,08	34.800,—	—	—	34.800,—	§ 14 Kraamivarustus	34.637,70	162,30	
72.262,78	77.020,—	50.000,—	— 5.000,—	122.020,—	§ 15 Relvad ja laskemoon	119.399,61	2.620,39	
8.693,73	11.370,—	—	—	11.370,—	§ 16 Sideabinõud ja tehniline varustus	10.028,57	1.341,43	
—	350,—	—	—	350,—	§ 17 Sanitaarvarustus	143,32	206,68	
67.992,05	12.501,—	—	—	12.501,—	§ 18 Kionisvara soetamine	12.489,78	11,22	
22.212,69	33.650,—	—	+ 6.250,—	39.900,—	§ 19 p. a Mitmesugused kulud	39.609,47	290,53	
1.498,70	1.500,—	—	—	1.500,—	§ 19 p. b Eitendagemata kulud	1.491,53	8,47	
579.992,48	612.718,—	50.000,—	—	677.718,—	Kokku	670.178,63	7.539,37	

Aruanne revideeritud
Aruanne raamatutega kooskõlas ja õige

G. Tohver
E. Saulep

Riigikontrolli kaitsevæe-osakonna vanem kontrollör
K.-L. Ülemaalse rev.-kom. esimees

12. II 1936.
13. II 1936.

Liikmed: G. Vaher
J. Lugus.

Tabel nr. 2.
Kaitseliidu 1935/36. a. riikliku toetussumma eelarve kulude kokkuvõtte ühise nomenklatuuri järgi.

Eelarve jaotus	M										A				V				D				Kokku													
	Peastaap		Tal-		Harju		Tartu		Tartu-		Viru		Pärnu		Pärnu-		Narva		Sakala-		Võru		Valga		Lääne		Järva		Põltsi		Saare-		Kokku			
	linna	maast	linna	maast	linna	maast	linna	maast	linna	maast	linna	maast	linna	maast	linna	maast	linna	maast	linna	maast	linna	maast	linna	maast	linna	maast	linna	maast	linna	maast	1935/36. a. kuld	% kuld				
§ 1. p. a. Palk	55.814,59	15.117,73	10.208,40	14.917,08	11.803,34	5.908,06	9.412,50	7.747,30	10.957,72	10.539,72	7.747,05	10.721,98	11.084,60	7.737,16	10.954,31	156.119,09	211.993,68	31,62																		
§ 1. p. b. Teenistusva-																																				
nuse tasu	7.819,68	2.041,20	1.758,49	1.548,60	1.558,60	846,--	1.122,05	1.219,50	1.561,60	1.620,20	1.325,70	1.344,10	1.480,20	1.002,--	1.360,60	22.006,94	29.826,62	4,45																		
§ 1. p. c. Korteri-varu-	3.962,17	963,--	1.348,88	1.224,--	1.513,--	620,--	1.128,--	903,--	1.447,70	1.314,--	900,--	1.337,--	1.412,--	900,--	1.356,--	17.993,58	21.955,75	3,27																		
tuse raha																																				
§ 1. p. d. Ajutine töö-																																				
fond																																				
§ 2. p. a. Sõidud sise-	879,04	987,10	2.513,57	832,10	3.462,52	2.651,43	2.646,24	1.311,95	2.812,51	2.625,03	1.461,18	2.161,07	2.415,32	1.589,28	2.241,66	30.121,66	31.020,70	4,62																		
riigis																																				
§ 2. p. b. Sõidud välis-	453,43																																			
riigis																																				
§ 2. p. c. Umbpaigutu-	254,57																																			
sed	943,20	407,47	145,04	216,--	750,--	380,--	345,80	233,40	195,--	260,--	156,--	225,--	60,--	72,--	516,--	4.085,71	5.028,91	0,75																		
§ 3. p. a. Lasteabiraha	393,84	210,63	175,56	4,35	214,81	138,03	152,16	129,36	389,23	296,10	53,92	237,07	299,70	127,50	87,35	2.519,61	2.843,45	0,42																		
§ 3. p. b. Haiguskindlus-	1.540,--	120,--	120,--	120,--	120,--	120,--	120,--	120,--	120,--	120,--	120,--	120,--	120,--	120,--	120,--	1.800,--	3.340,--	0,49																		
tus																																				
§ 4. Esindus	300,--																																			
§ 5. Juridiline abi ja	5.408,34	1.099,20	1.099,09	700,--	1.305,82	1.572,02	469,59	1.250,--	549,79	1.005,62	1.020,--	608,81	1.748,38	550,50	849,92	15.008,74	20.417,08	3,04																		
kohtukuld	14.979,80	949,99	199,77	3.602,64	1.157,44	2.399,70	960,--	1.100,--	749,78	1.137,93	654,23	1.149,96	2.078,16	210,--	1.363,79	19.352,79	34.332,59	5,12																		
§ 6. Kantseleikuld	288,37																																			
§ 7. Majapidamine	5.275,28	1.074,14	1.219,93	248,98	1.253,66	1.249,46	20,--	499,99	242,42	1.118,38	820,--	549,70	1.039,10	251,99	769,41	11.687,26	16.962,54	2,63																		
§ 8. Avalikud maksud	1.103,37	1.888,70	299,93	209,29	349,04	251,16	77,82	157,01	101,04	390,19	278,40	229,34	214,97	336,03	25,21	5.241,52	6.344,89	0,94																		
ja kohustused	1.734,95	45,--	280,--	28,50	48,--	49,35	50,--	50,--	145,--	51,--	50,--	47,75	49,22	50,--	219,45	1.133,27	2.868,22	0,42																		
§ 9. p. a. Liikumise abi-	6.282,84																																			
noud	2.861,15																																			
§ 9. p. b. Tasu veo eest	5.642,12																																			
§ 10. Vallasvara	23.049,47	3.293,69	1.925,--	1.694,88	1.898,98	2.700,45	399,94	868,--	737,89	1.526,54	847,--	492,31	1.239,43	816,94	1.380,--	22.396,54	45.446,01	6,79																		
§ 11. p. a. Kapitaalre-	6.806,15	3.237,25	2.149,--	1.892,--	2.121,--	1.709,--	1.822,50	1.005,30	1.005,30	1.915,50	2.046,--	1.255,50	1.932,--	1.222,50	2.379,50	27.831,55	34.637,70	5,16																		
mont	117.160,--	731,98	98,67	99,90	310,02	106,86	24,97	99,96	90,21	162,48	96,29	72,12	99,99	175,16	49,75	2.239,61	119.399,61	17,86																		
§ 11. p. b. Jooksev re-	2.702,71	1.281,55	594,51	599,56	692,40	242,22	265,39	498,13	333,92	433,60	548,64	280,37	281,39	592,82	449,98	7.325,86	10.028,57	1,49																		
mont	62,89	32,85				36,70										80,43	143,32	0,02																		
§ 12. Kultuurilised ku-	10.958,--																																			
lud																																				
§ 13. Oppeala ja keha-																																				
line kasvatus																																				
§ 14. Krammivarustus																																				
§ 15. Relvad ja laske-																																				
moon																																				
§ 16. Sideabinõud ja																																				
tehn. varustus																																				
§ 17. Sanitaarvarustus																																				
§ 18. Kinnisvara soeta-																																				
mine																																				
§ 19. p. a. Mõlmesugused																																				
kulud																																				
§ 19. p. b. Eitnägemata																																				
kulud																																				
Kokku:	304.115,30	34.611,16	26.484,54	23.770,39	34.916,02																															

2. „Ülevaade kaitseliidumaksuna ja kaitseliidu toetuse seaduse põhjal sissetulnud summadest 1. IV 36. a.“ (tabel nr. 5).

Kaitseliidu varanduslik seis riiklike summade alal
31. märtsil 1936. a.

Kaitseliidu riiklike summade arvete läbikäigust ja varanduslikust seisust aruande-aasta lõpuks annavad pildi:

1. „Kaitseliidu riiklike summade arvete läbikäigud ja seis 31. III 36. a.“ (tabel nr. 6).

2. „Kaitseliidu varanduse aruanne 1935/36. a. (tabel nr. 7).

Kaitseliidu puhasvarandus oli:

1. aprillil 1935. a. . . . . Kr. 4.059.033:24
31. märtsil 1936. a. . . . . „ 4.180.747:01

Seega on puhasvarandus aruandeaasta

jooksul suurenenud . . . . . Kr. 121.713:77
võrra.

Suurenemine on tingitud peamiselt relvade arvest.

Tabel nr. 3.

Kaitseliidu 1935/36. a. riikliku toetussumma eelarve tulude aruanne.

1934/35. a. tulud	1935/36. a. eelarve	Tulude nimetus	1935/36. a. tulud	Võrreldes eelarvega tulused saadud		Seletusi
				rohkem	vähem	
35.402.99	—	Saldo aasta alguks	33.226.52	33.226.52	—	
500.000.—	600.000.—	Riiklik toetussumma põhieelarve järgi .	600.000.—	—	—	
20.000.—	15.000.—	„ „ lisaelarve järgi .	15.000.—	—	—	
50.000.—	50.000.—	Juurearvatud 1934/35. a. krediidi ülejääk	50.000.—	—	—	
1.302.53	—	%/o panga arvetelt	860.78	860.78	—	
4.307.88	9.000.—	Müüdnud varustuse eest	9.194.78	9.194.78	—	
772.29	3.718.—	Muud sissetulekud	10.859.56	7.141.56	—	
611.785.69	677.718.—	Kokku:	719.141.64	41.423.64	—	

Tabel nr. 4.

Kaitseliidu 1935/36. eelarveaasta riiklike toetussummade kassaaruanne.

1. Kassa saldo 1. aprillil 1935. a.:			1. Eelarve täitmise kulud puhtas rahas	670.178.63	670.178.63
Erideposiidi arvel E. P. Tallinna osakonnas	5.458.15				
Jooksva arvel nr. 5366 Tallinna Linnapangas	25.573.05		2. Mitmesugused väljaminekud:		
Peastaabi kassas	1.795.32		Erideposiit-arve vähenemine .	277.07	
Võlgnike arvel	400.—	33.226.52	Võlgade kustutamine	400.—	
			Üleminevad summad	80.073.66	80.750.73
2. Eelarve täitmise tulud:			3. Kassa saldo 31. märtsil 1936. a.:		
1935/36. a. riikliku toetussumma põhieelarve järgi	600.000.—		Erideposiidi arvel E. P. Tallinna osakonnas	1.681.08	
Sama aasta lisaelarve nr. 2 järgi Juurearvatud 1934/35. a. krediidi ülejääk	15.000.—		Jooksva arvel nr. 5366 Tallinna Linnapangas	44.170.54	
%/o panga arvetelt	50.000.—		Peastaabi kassas	2.291.04	48.142.66
Müüdnud varustuse eest	860.78				
Muud sissetulekud	9.194.78	685.915.12			
	10.859.56				
3. Mitmesugused sissetulekud:					
Üleminevad summad	79.930.38	79.930.38			
		799.072.02			799.072.02

Aruanne raamatute sissekannetega kooskõlas ja õige.

13. 11 36.

Liikmed: G. Vaher.
J. Lugus.

E. Saulep,
K. L. ülemaalse revisjoni-
komisjoni esimees.

Ülevaade kaitseliidumaksuna ja kaitseliidu toetuse seaduse põhjal sissetulnud summadest kuni 1. IV 36. a.

Sissetulek — väljaminek	Eelmistel aastatel	Aruandeaastal	Kokku	Üldse kokku
Kaitseliidumaksuna sisse tulnud	2.534.624.63	—277.07	2.534.347.56	
Kaitseliidu toetuse seaduse põhjal saadud	3.370.500.—	665.000.—	4.035.500.—	
Muud sissetulekud	395.262.49	100.845.50	496.107.99	7.065.955.55
Ära tarvitatud	6.244.539.23	750.857.19	6.995.396.42	6.995.396.42
Ülejääk 31 märtsil 1936. a.	—	—	—	70.559.13

Märkus 1. Muud sissetulekud aruandeaastal koosnevad:

0/0 panga arveilt	Kr. 860.78
Müüdud varustuse eest	" 9.194.78
Mitmesugused sissetulekud	" 10.859.56
Üleminevad summad	" 79.930.38
Kokku:	Kr. 100.845.50

Märkus 2. Aruandeaastal äratarvitatud summas on:

Eelarve täitmise kulud	Kr. 670.178.63
Üleminevad summad	" 80.073.66
Võlgade kustutamine	" 400.—
Propagandafondi kulud	204.90
Kokku:	Kr. 750.857.19

Märkus 3. Ülejääk 31. märtsil 1936. a. koosneb:

Kassa saldo	Kr. 48.142.66
Propagandafond	" 22.416.47
Kokku:	Kr. 70.559.13

II. Kaitseliidu seltskondlikud summad.

Peale riikliku toetuse on kaitseliit saanud toetust ka seltskonnalt. Vaatamata majanduslikult rasketele aegadele pole seltskond jätnud kaitseliitu toetamata ka möödunud eelarveaastal, vaid on temale ta töös ja tegevuses suuresti kaasa aidanud.

Seltskondlike summade puhasvarandus on võrreldes eelmise eelarveaastaga suurenenud Kr. 105.739:09 võrra.

Peastaabi seltskondlike summade eelarve täitmisest, kassatagavarade seisust ja arvete läbikäigust ning varanduslikust seisust aruandeaasta lõpuks annavad ülevaatliku pildi:

1. „Kaitseliidu peastaabi 1935/36. aasta seltskondlike summade tulude ja kulude eelarve täitmise aruanne“ (tabel nr. 8).

2. „Kaitseliidu 1935/36. eelarveaasta peastaabi kassa aruanne seltskondlike summade alal“ (tabel nr. 9).

3. „Peastaabi seltskondlike summade arvete läbikäigid ja seis 31. III 36. a.“ (tabel nr. 10).

„Kaitseliidu üldise varanduse seis 31. III 36. a.“ (tabel nr. 11) näitab üksikasjaliselt riikliku toetus-

Kaitseliidu peastaabi riiklike summade arvete läbikäigud ja seis 31. III 1936. a.

Arvete nimetus	Seis 1. IV 35. a.		1935/36. a. läbikäik		Saldo 31. III 36. a.		Kulude ja tulude arve		Seis 31. III 36. a.	
	Aktiva	Passiva	Deebet	Kreedit	Deebet	Kreedit	Kulud	Tulud	Aktiva	Passiva
	Seletus									
Kassa arve . . .	17.95.32	—	404.432.99	403.937.27	2.291.04	—	—	—	2.291.04	—
Jooksey arve . .	25.573.05	—	763.931.88	745.334.39	44.170.54	—	—	—	44.170.54	—
Avansside arve .	—	—	367.716.11	367.716.11	—	—	—	—	—	—
Eelarve kulude arve	—	—	702.192.02	32.013.39	670.178.63	—	670.178.63	—	—	—
Eelarve tulude arve	—	—	—	20.915.12	—	20.915.12	—	20.915.12	—	—
Riiklike toetussummade arve	—	—	—	665.000.—	—	665.000.—	—	665.000.—	—	—
Üleminev. summade arve	—	578.58	80.073.66	79.930.38	—	435.30	—	—	—	435.30
Erideposiidi arve	5.458.15	—	—	3.777.07	1.681.08	—	—	—	1.681.08	—
Tarvetelao fondi arve	18.500.—	—	—	—	18.500.—	—	—	—	18.500.—	—
Propagandafondi arve	22.621.37	—	—	204.90	22.416.47	—	—	—	22.416.47	—
Asutuste ja isikute arve	400.—	1.121.96	—	400.—	—	1.121.96	—	—	—	1.121.96
Varade arve . . .	3.986.385.89	—	237.502.16	130.642.91	4.093.245.14	—	—	—	4.093.245.14	—
Kapitali arve . .	—	4.059.033.24	131.524.88	237.502.16	—	4.165.010.52	—	—	—	4.165.010.52
1935/36. a. saldo	—	—	—	—	—	—	15.736.49	—	—	15.736.49
Bilanss	4.060.733.78	4.060.733.78	2.687.373.70	2.687.373.70	4.852.482.90	4.852.482.90	685.915.12	685.915.12	4.182.304.27	4.182.304.27

Kaitseliidu varanduse aruanne 1935/36. aastal.

Varanduse liigid	Seis 01. 04. 35. a.	Suurenenud 1935/36. eelarveaas'a jooksul	Vähenenud 1935/1936. eelarveaasta jooksul	Seis 31. 03. 36. a.
Kinnisvara:				
Peastaabi maja krunt	296.170.—	—	—	296.170.—
Petseri maleva maja	148.157.90	—	—	148.157.90
Tallinna „ „	144.959.36	—	—	144.959.36
Sakalamaa „ „	41.588.75	—	—	41.588.75
Mustamäe lasketiiru maja	6.700	—	—	6.700.—
Muud ehitused	1.377.34	114.65	—	1.491.99
Võru maleva maja	15.000.—	—	—	15.000.—
Ladu hoone Tallinnas	13.005.15	—	—	13.005.15
Kokku	666.958.50	114.65	—	667.073.15
Vallasvara:				
Relvad	2.675.504.34	110.210.53	4.285.45	2.781.429.42
Laskemoon	108.290.58	85.816.26	92.201.19	101.905.65
Relvade puhastamise abinõud	16.781.77	39.50	998.03	15.823.24
Rakmed	201.437.99	529.36	1.775.35	200.192.—
Liikumise abinõud	45.549.28	4.909.58	6.—	50.452.86
Õppeabinõud	42.719.62	10.384.61	17.697.73	35.406.50
Spordiabinõud	48.038.58	967.95	3.030.42	45.976.11
Tehniline varustus	74.784.27	9.121.35	1.956.16	81.949.46
Kirjandus	18.802.05	6.378.34	3.812.29	21.368.10
Sõjakeemiline varustus	6.345.62	815.18	755.85	6.404.95
Mitmesugune majand. varandus I (inventar)	56.163.18	3.721.72	198.05	59.686.85
Mitmesugune majand. varandus II (kantseleitarbed)	4.888.04	922.78	232.72	5.578.10
Noorte kotkaste varandus	13.146.37	2.339.95	449.65	15.036.67
Malevate müüdiv varandus	6.199.47	1.230.40	3.244.02	4.185.85
Kaitseliidu tarvete lao varandus	776.23	—	—	776.23
Kokku	3.319.427.39	237.387.51	130.642.91	3.426.171.99
Üldse kokku	3.986.385.89	237.502.16	130.642.91	4.093.245.14

Kaitseleidu peastaabi 1935/36. aasta seltskondlike summade tulude ja kulude eelarve täitmise aruanne.

1934/35. aasta tulud	1935/36. aasta eelarve	Tulude nimetus	1935/36. aasta tulud		Võrreldes eelarvega tulused saadud		1934/35. aasta kulud	1935/36. aasta eelarve	Kulude nimetus	1935/36. aasta kulud	Ülejääk
			rohkem	vähem	rohkem	vähem					
19.674.33	15.000.—	Saldo aasta alguseks	20.033.03	—	5.033.03	—	1.246.60	1.000.—	1. Töötasud	985.—	15.—
3.855.79	—	Loterij tulud	—	—	—	—	1.237.65	200.—	2. Ametisõidud ja liik. abin.	100.—	100.—
—	5.250.—	Tulud Kl. postmarkide müü- gist	—	5.250.—	—	5.250.—	1.883.42	1.250.—	3. Toetused	1.205.—	45.—
—	—	Finantskomitee tulud	5.400.—	—	5.400.—	—	3.59	3.000.—	4. Esindus	2.993.54	6.46
612.56	750.—	0% panga arvetelt	93.67	—	—	656.33	—	50.—	5. Kantseleikulud	18.66	31.34
51.11	1.000.—	Muud juhuslikud sissetulekud	108.65	—	—	891.35	—	—	6. Majapidamine	—	—
							150.—	500.—	7. Vallasvara	—	—
							—	—	8. Kultuurilised kulud	476.25	23.75
							716.50	—	9. Oppeala ja kehal. kasvat.	—	—
							334.95	500.—	10. Reivad ja laskemoon	488.—	12.—
							5.572.51	7.000.—	11. Mitmesugused kulud	412.—	88.—
24.193.79	22.000.—	Kokku	25.635.35	3.635.35	—	—			12. Ettenägemata kulud	6.678.45	321.55

Aruanne revideeritud

G. Tohver
Riigikontrolli kaitseväe-osakonna
vanem kontrollör

12. II 1936.

Aruanne raamatute sissekannetega kooskõlas

E. Saulep
K.-L. Ülemaalse rev.-kom.
esimees

13. II 1936.

Liikmed: G. Vaher
J. Lugas

Kaitseleidu peastaabi 1935/36. eelarveaasta kassaaruane seltskondlike summade alal.

1. Kassa saldo 1. aprillil 1935. a.	10.000.—	1. Eelarve täitmise kulud puhtas rahas	6.678.45	6.678.45
Tähtajalise hoisumma arvel Tallinna Linnapangas	6.188.59	2. Mitmesugused väljaminekud:		
Jooksva arvel nr. 5328 Tallinna Linnapangas	863.48	Üleminevad summad	1.680.—	1.680.—
Kassas	2.980.96	Finantskomitee summad	16.200.—	17.880.—
Võlgnike arvel	—			
2. Eelarve täitmise tulud:		3. Saldo 31. märtsil 1936. a.		
Finantskomitee kaudu saadud annetused	5.400.—	Tähtajalise hoisumma arvel Tallinna Linnapangas	10.000.—	10.000.—
0% panga arvetelt	93.67	Jooksva arvel nr. 5328 Tallinna Linnapangas	8.848.70	8.848.70
Muud juhuslikud sissetulekud	108.65	Kassas	267.24	267.24
		Võlgnike arvel	2.490.96	2.490.96
3. Mitmesugused sissetulekud:				
Üleminevad summad	180.—			
Finantskomitee summad	20.350.—			
	—			
	46.165.35			

Aruanne revideeritud

G. Tohver
Riigikontrolli kaitseväe-osakonna
vanem kontrollör

12. II 1936.

Aruanne raamatute sissekannetega kooskõlas

E. Saulep
K.-L. Ülemaalse rev.-kom.
esimees

13. II 1936.

Liikmed: G. Vaher
J. Lugas

Kaitseliidu peastaabi seltskondlike summade arvete läbikäigud ja seis 31. III 36. a.

Arvete nimetus	Seis 1. IV 36. a.		1935/36. a. läbikäik		Saldo 31. III 36. a.		Kulude ja tulude arve		Seis 31. III 36. a.	
	Aktiva	Passiva	Deebet	Kreedid	Deebet	Kreedid	Kulud	Tulud	Aktiva	Passiva
	Kassa arve	863.48	—	6.082.21	6.678.45	267.24	—	—	—	267.24
Jooksev arve	6.188.59	—	20.623.67	17.933.56	8.848.70	—	—	—	8.848.70	—
Tähtajalise hoiussuma arve	10.000.—	—	—	—	10.000.—	—	—	—	10.000.—	—
Eelarve tulude arve	—	—	—	5.602.32	—	5.602.32	6.678.45	5.602.32	—	—
” kulude ”	—	—	6.678.45	—	6.678.45	—	—	—	—	—
Üleminevate summade arve	—	1.500.—	1.680.—	180.—	—	—	—	—	—	—
Asutuste ja isikute arve	2.980.96	—	490.—	—	2.490.96	—	—	—	2.490.96	—
Finantskomitee summade arve	1.904.75	—	16.200.—	20.350.—	1.615.50	4.150.—	—	—	1.615.50	4.150.—
Varade arve	—	—	862.50	1.151.75	—	—	—	—	—	—
Kapitali arve	—	20.437.78	1.151.75	862.50	—	20.148.53	—	—	—	20.148.53
1935/36. a. saldo	—	—	—	—	—	—	—	1.076.13	1.076.13	—
Bilanss:	21.937.78	21.937.78	53.278.58	53.278.58	29.900.85	29.900.85	6.678.45	6.678.45	24.298.53	24.298.53

Kaitseliidu üldine varanduse seis 31. III 36. a.

Aktiiva.

Passiiva.

	Riiklikud summad	Peastaabi seltskondl. summad	Malevate seltskondl. summad	Kokku		Riiklikud summad	Peastaabi seltskondl. summad	Malevate seltskondl. summad	Kokku
	Sularaha kassas	2.291.04	267.24	55.606.62		58.164.90	Kapital	4.165.010.52	20.148.53
” jooksv. arvetel	44.170.54	8.848.70	114.611.09	167.630.33	Üleminevad summad	435.30	4.150.—	—	4.585.30
” tähtajal. ”	—	10.000.—	—	10.000.—	Võlausaldajad	1.121.96	—	28.613.64	29.735.60
” eridepositiit ”	1.681.08	—	—	1.681.08	1935/36. aasta ülejääk	15.736.49	—	—	15.736.49
Tarvetelao fond	18.500.—	—	—	18.500.—					
Propagandafond	22.416.47	—	—	22.416.47					
Võlgnikud	—	2.490.96	21.824.11	24.315.07					
Varandused	4.093.245.14	1.615.50	382.042.91	4.476.903.55					
1935/36. a. puudujääk	—	1.076.13	—	1.076.13					
Bilanss	4.182.304.27	24.298.53	574.084.73	4.780.687.53	Bilanss	4.182.304.27	24.298.53	574.084.73	4.780.687.53

Varade seis raamatutega kooskõlas

13. 11. 36.

E. Saulep
K. L. Ülemaai, rev.-kom.
esimees.Liikmed: G. Vaher
J. Lugas

Kaitseliidu peastaabi propagandafondi arvete läbikäigud ja seis 31. III 36. a.

Arvete nimetus	Seis 1. IV 35. a.		1935/36. aasta läbikäigud		Saldod 31. III 36. a.		Kulude ja tulude arve		Seis 31. III 36. a.	
	Aktiva	Passiva	Deebet	Kreedit	Deebet	Kreedit	Kulud	Tulud	Aktiva	Passiva
Kassa arve	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jooksev arve	2.621.37	—	4.512.30	717.20	6.416.47	—	—	—	6.416.47	—
Tähtajalise hoiu- summa arve	10.000.—	—	—	—	10.000.—	—	—	—	10.000.—	—
Kulude arve	—	—	717.20	—	717.20	—	717.20	—	—	—
Tulude arve	—	—	—	512.30	—	512.30	—	512.30	—	—
Võlgnike arve	10.000.—	—	—	4.000.—	6.000.—	—	—	—	6.000.—	—
Kapitali arve	—	22.621.37	—	—	—	22.621.37	—	—	—	22.621.37
1935/36. a. puudujääk	—	—	—	—	—	—	—	204.90	204.90	—
Bilanss	22.621.37	22.621.37	5.229.50	5.229.50	23.133.67	23.133.67	717.20	717.20	22.621.37	22.621.37

summa, peastaabi ja malevate seltskondlike summade Lisana käesolevale aruandele on juure pandud
seisu aruandeaasta lõpuks. „Kaitseliidu propagandafondi arvete läbikäigud ja

Üldse oli kaitseliidu puhavarandus 31. III 36. a. seis 31. III 36. a.“ (tabel nr. 12).
Kr. 4.745.290:50.

Arvete läbikäik raamatutega kooskõlas.

13. 11. 36.

J. Orasmaa,
kindralmajor,
kaitseliidu ülem.

E. Saulep,
K. L. ülemaal. rev.-kom.
esimees.

Chr. Kask,
majandusosakonna
pealik.

Liikmed: G. Väher.
J. Lugas.

J. Aperson,
raha-arve jaosk.
pealiku k. t.

SANGARLIKUD PABEROSSID

AHTO
KULD MEDAL

PALJU VÕLU IGAS TÕMBES!

ETK. TUBAKATEHAS

Reumahaiguse

vastu tarvitage UROLITH'i

UROLITH on müügil kõigis apteekides

Valmistaja

G. GNADEBERG'i

ja E. LEYDEN'i

apteek Tallinnas

Külastage

Külastage

valmisriieteäri

„TUGEV“

Harju tän. 39

Osakond: Pärnus, Tallinna mnt. 5-a

Igaks hooajaks sobivaid
ja moodsalõikelisi

valmisriideid

Soodsad tingimused

Valmisriieteäri

„TugEV“

Harju t. 39. Kõnefr. 469-84

PANDIMAJA KAUPLUSED —

parim ostukoht kõigile!

Suures valikus mitmesuguseid uusi ja pruugitud esemeid.

Kauplus Maneeshi t. 4, tel. 301-23:

Valmisrõivad: ülikonnad, palitud, joped, kasukad, karusnahksed mantlid, peakatted, jalatsid jne.; **vaibad** (põranda ja voodi), **karusnahad, tasku- ja käekellad, sõrmused, paberossitoosid** ja muud kuld- ja hõbeasjad, **fotoaparaadid, binoklid, laskeriistad, kohvrid** ja mitmesugust muud kaupa.

Kauplus Narva mnt. 18, tel. 306-84:

Moodne mööbel, nagu: riide-, puhveti- ja raamatukapid, kirjutus- ja söögilauad, toolid, sohvad, tugitoolid, voodid, õõkapid, tualettpeeglid j. n. e.; **õmblusmasinad, kirjutusmasinad, jalgrattad** (meeste- ja naister), **muusikariistad, grammofonid, peeglid, pildid, pildiraamid, laelambid** ja elektriarmatuurid, **seinakellad** ja mitmesuguseid muid asju.

Võetakse asju komisjonimüügiks.

Kasutage pandimaja kauplust!

SUURIM & TÄIELIKEM
VASEARMATUURITÖÖSTUS & LADU
A. TÕNISSON & K^o

TALLINN, RÜÜTLI 28/30

TELEF. KONTOR — TEHNILINE BÜROO 430-25
KONTOR — LADU & ELEKTRIOS. 452-60
KABINETT 474-48; ERA 453-83

VESIVARUSTUS
KESKKÜTE
PUMBAD

NEED ON MEIE
ERIALAD

LAOS ALATI SUURIM VALIK MEIE ERIALA MATERJALIDEST

ELEKTRI-OSAKOND:

MATERJALI LADU &
INSTALLATSIOON

Suures valikus
naiste- ja meesterahva
valmisriideid

ostate

valmisriiete

U/Ü. A. Rubanovitsch & Pojad

Tallinn, Viru 8. Tel. 435-65

ALEKSANDER VOLKE
vorstiööstus

müüb lihasaadusi ja
vorste suurel ja väiksel
mõõdul

Müügikohad: Jakobsoni 18

Uusturg: Tõldades

B. Sabsay & Ko.

TALLINN

V. Posti 11

S. Karja 16

AUTOOSAKOND TEL. 435-72

TEHNIKAOSAKOND „ 465-00

KEEMIAOSAKOND „ 437-78

SEGAOSAKOND „ 466-92

A. SCHEER

Posamendi-, paela- ja trikoovabrik

Tallinn, Viru t. 4

Kino „Heliöse“ peal, III korral,
tel. 444-82

Valmistab seltsidele

lipunõõri ja narmast

Kõiksuguseid mööblinarmaid, topse ja nõõri, siidist, puuvillast ja villast pidžamašarnituure ja igasuguseid muid posamenditööstuse artikleid, ka kummi- ja saapapaelu, siidpaelu ja nõõre ning igasugust trikood

Tellimiste täitmise kiire ja korralik —
mõõdukate hindadega

ŠOKOLAADI- JA KOMPVEKIVABRIK

„PROGRESS“

NARVA MNT. 19 TELEF. 309-67

Soovitab kõrgeimas kvaliteedis

IGASUGUSEID MAIUSANEID

Kaitse-
liitlastele

eriti soodsa
hinnaga
võistlus-
auhindu

Jõulu- ja
uueaasta-kaarte

ostate soodsaimini

W. OTS' a ärist

TALLINN, HARJU 44. KÖNETR. 445-65

Valmisrõivastekauplus

J. Eidelmann

Tallinnas, S. Karja 3. Tel. 446-88

Soovitab oma rikkalikust laost kõiksuguseid naiste ja meeste valmisrõivaid kodu- ja välismaa vabrikute toodangust

Tellimiste vastuvõtmine

Järelmaks orderitega võimaldatud

Nõudke ainult

kvaliteetsepe

CHYPRE
LAVENDEL
PALMÖLI

Uudispeep „Riviera KÜMBLUS“

Saadaval igal pool

Seebivabrik „RIVIERA“ Tallinn

OOTAMATULT VÕIB VARISEDA TERVEIM JA TUGEVAIM MEES!

HAIGUS JA ÕNNETUS

võib Sindki tabada kesk
kõige paremat iga — siis,
kui tunned lihastes paisu-
vat jõudu ja tuleviku ka-
vatsused täidavad meeli

EEKS-MAJA

elukindlustuse poliis
kannab hoolt Sinu naise
ja laste tuleviku eest

**EEKS-MAJA JUHATUS JA PEAKONTOR TALLINNAS, VABADUSE
VÄLJAK NR. 10. TELEFON: 478-08 (KODUNE KESKJAAM)**